



VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA

EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA PODNIKOHOSPODÁŘSKÁ

Ekonomické a právní aspekty rodinného podnikání

Economic and legal aspects of family business

Student:

Veronika Kubenková

Vedoucí bakalářské práce:

Dr Mgr. Michal Koziel Ph.D.

Ostrava 2019

## Zadání bakalářské práce

Student: **Veronika Kubenková**  
Studijní program: B6208 Ekonomika a management  
Studijní obor: 6208R020 Ekonomika podniku  
Specializace: 03 Ekonomika a právo v podnikání  
Téma: **Ekonomické a právní aspekty rodinného podnikání**  
**Economic and Legal Aspects of Family Business**  
Jazyk vypracování: čeština

### Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Vymezení základních pojmů
  3. Rodinné podnikání
  4. Úloha rodinných podniků v ČR
  5. Přípravované změny právní úpravy rodinného podnikání
  6. Závěr
- Seznam použité literatury  
Seznam zkratk  
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce  
Seznam příloh  
Přílohy

### Seznam doporučené odborné literatury:

HLAVAČKA, Milan a Pavel BEK. *Rodinné podnikání v moderní době*. Praha: Historický ústav, 2018. 607 s. ISBN 978-80-7286-318-1.  
KARHANOVÁ-HORYNOVÁ, Eva a Ivona FUTSCHIKOVÁ. *Rodinné podnikání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2017. 101 s. ISBN 978-80-7494-373-7.  
MACHEK, Ondřej. *Rodinné firmy*. Praha: C. H. Beck, 2017. 139 s. ISBN 978-80-7400-638-8.


Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Dr Mgr. Michal Koziel, Ph.D.**

Datum zadání: 23.11.2018  
Datum odevzdání: 10.05.2019



Ing. Josef Kašík, Ph.D.  
vedoucí katedry

  
prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal  
děkan fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 10.5.2019

Podpis 

## Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala celému akademickému sboru katedry Podnikohospodářské a Práva za jejich cenné rady a zkušenosti v průběhu mého dosavadního studia. Tak stejně pak Dr Mgr. Michal Kozieł Ph.D. za jeho odborné a trpělivé vedení a podnětné připomínky v rámci této bakalářské práce. A v neposlední řadě samozřejmě své rodině za vytvoření příjemného a klidného prostředí ke studiu, přípravě a tvoření.

# Obsah

1	Úvod .....	5
2	Vymezení základních pojmů .....	6
2.1	Rodina .....	6
2.2	Manželství.....	6
2.2.1	Společné jmění manželů .....	7
2.3	Podnikání .....	8
2.3.1	SJM a podnikání.....	9
2.3.2	Ochrana třetích osob .....	9
2.4	Obchodní závod.....	9
2.4.1	Rodinný závod.....	10
3	Rodinné podnikání .....	11
3.1	Právní historie .....	11
3.1.1	Definice Rodinného závodu a její rozbor .....	13
3.2	Ekonomická historie .....	14
3.2.1	Zrod rodinného podniku a jeho pojmosloví .....	14
3.2.2	Literární definice Rodinného podniku.....	18
3.3	Důležité ekonomické prvky rodinného podnikání.....	19
3.3.1	Role rodiny v řízení rodinného podniku.....	19
3.4	Důležité právní prvky rodinného podnikání.....	23
3.5	Výhody a nevýhody rodinného podnikání .....	24
4	Úloha rodinných podniků v ČR.....	28
4.1	Rodinné podniky v celosvětové ekonomice .....	28
4.1.1	Světové rodinné podniky .....	28
4.2	Rodinné podniky v Evropské unii .....	30
4.3	Právní úprava v České republice.....	31
5	Připravované změny .....	33

5.1	Definice a její zavádění do právního řádu v České republice .....	34
5.1.1	Řešení zavádění definice .....	38
5.1.2	Rok rodinného podnikání 2018 .....	40
5.2	Dotazník.....	40
5.3	Shrnutí dotazníkového šetření .....	51
6	Závěr .....	52
	Seznam použité literatury .....	55
	Seznam zkratk .....	60

# 1 Úvod

Předkládaná bakalářská práce je zpracována na téma rodinné podnikání se zaměřením na aktuálně chystanou právní definici Rodinného podniku. Autorka si zvolila za cíl zhodnotit důvody pro zavedení této definice a formu, kterou má být tato změna zavedena do právního řádu, s dílčím cílem objasnit, jak ovlivní a co přinese vlastníkům rodinných podniků tento krok. Rodinné společnosti, jejich podnikání a chystaná legislativní norma je dále rozebrána jak z ekonomického, tak právního hlediska, které spolu v tomto ohledu značně souvisí.

V prvotních kapitolách jsou popsána základní východiska jako rodina, manželství, společné jmění manželů, podnikání, obchodní a rodinný závod, jenž tvoří stavební kameny celé práce. Poté navazuje rozsáhlé pojednání o rodinném podnikání v samostatné kapitole, zabývající se historií rodinného podniku z právního a ekonomického pohledu. Přes původ počátečních právních norem popisující společnost připomínající rodinný podnik, skrze historii a formování jak rodinných podniků, tak jejich pojmosloví, po literární definici a s ní uváděné důležité literární znaky, které je v tomto ohledu také důležité zmínit. Tuto kapitolu zakončují výhody a nevýhody rodinných společností v Ostravě, zjištěné z vlastního šetření autorky pomocí osobních rozhovorů.

Oddíl Úloha rodinných podniků v České republice rozebírá rodinné společnosti nejen na našem území, ale začíná na světové úrovni, kde objasní jejich situaci v mezinárodní ekonomice.

Poté se zabývá právní úpravou rodinných podniků našeho státu, na kterou navazuje kapitola Připravované změny, obsahující již zavedené obdobné definice rodinných společností ve vybraných zemích Evropské unie.

V této části autorka také popisuje to nejdůležitější, a to návrh nové definice a formu jejího zavádění, která je v poslední době tolik diskutována. Je zde uveden i krátký dotazník, který byl vytvořen pro účely této práce, a popsány jeho výsledky, vykreslující pohled rodinných podniků na danou změnu, podporu s ní spojenou a jiné relevantní skutečnosti.

Celou bakalářskou práci zakončuje Závěr, kde jsou všechny dílčí poznatky shrnuty a tento celek tvoří komplexní a souhrnný závěr celého bakalářského díla.



## **2 Vymezení základních pojmů**

### **2.1 Rodina**

Tak jako základ všeho je rodina i v této práci jedním z hlavních východisek. Definice pojmu může být ale velice obtížná, záleží totiž, který z vědeckých přístupů uplatníme. Odlišné pojetí zaznamenáváme dokonce i v jednotlivých oblastech téže vědy. Pokrevní vztahy, odpovědnost a vzájemná pomoc jsou prvky, jenž podle psychologického slovníku Hartl & Hartlová (2010) spojují rodinu, neboli sociální skupinu. V oboru sociologie ji pak J. Jandourka (2007) ve svém Sociologickém slovníku popisuje jako soužití, charakteristické svou solidárností a dlouholetostí, jenž tvoří alespoň rodiče a děti spojené příbuzenstvím.

V oblasti ekonomie má rodina také více formulací. Byla zde diskutována již v počátcích oboru, kde základní marxistickou práci o rodině koncipoval Friedrich Engels, v knize Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu (1884).

### **2.2 Manželství**

Pokud se jedná o český právní řád, zde není definice zatím zanesena. Museli bychom použít paragrafy zabývající se manželstvím. V Zákoně č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, dále uváděný jako ObčZ, § 655 charakterizuje manželství jako trvalý svazek muže a ženy za účelem založení rodiny, řádné výchovy dětí a vzájemné podpory a pomoci.

S manželstvím jako takovým souvisí mnoho dalších podstatných okolností, avšak pro účely této bakalářské práce je důležité vysvětlit především společné jmění manželů, dále označované jako SJM, a jeho správu.

Melzer, Tégla a kol. (2016) se v oblasti původu a hlavně účelu opírají o zrušený Obecný zákoník občanský z r.1811, který popisoval manželství v § 44, jenž se shoduje v mnohém s aktuálním paragrafem 655 Obč.Z. Skrze § 44 se manželství vyznačuje vůlí dvou osob různého pohlaví ohledně společného soužití, plození, výchovy dětí a vzájemné pomoci (Obecný zákoník občanský, 1811).

A taky o zrušený zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, jenž popisoval charakteristiku svazku už v § 1. Kde bychom opět našli trvalé soužití dvou osob opačného pohlaví, se záměrem založit rodinu a vychovávat děti.

Jak již bylo ale uváděno výše, nynější normy upravující svazek manželský najdeme v platném Občanském zákoníku, který rozšiřuje účel o vzájemnou podporu a pomoc. Tuto podporu a pomoc je nutné vykládat v souladu s primárním účelem manželství - trvalý svazek muže a ženy. Proto s postupem do stále modernější doby, speciální úpravy obsahované Obecným zákoníkem občanským nebyly již dále využívány. Melzel, Tégl a kol. (2016) také v poznámce pod čarou předkládají pro lepší pochopení § 91 a § 92 Obecného občanského zákoníku, které vymezovaly muže jako hlavu rodiny s čímž souvisela práva řídit domácnost a ženě ustanovovaly povinnost následovat svého manžela do jeho bydliště, starat se o domácnost, pomáhat mu ve výdělku, dbát na jeho slova a dodržovat je. Jako speciální právní úpravy relevantní v této oblasti můžeme tedy chápat normy 91 - 92, jenž zakládaly značnou nerovnost mezi mužem a ženou.

### **2.2.1 Společné jmění manželů**

Základní je v tomto ohledu i § 665 Obč.Z. v němž je uvedeno, mimo jiné, že snoubenci zhodnotili budoucí uspořádání majetkových poměrů. V prohlášení o majetkových poměrech pak dokládají povědomí o důsledcích vyplývajících z uzavření manželství, díky kterým vzniká SJM či jeho smluví nebo soudní modifikace. Zohledňuje se pouze budoucí uspořádání manželských poměrů, neboť se má za to, že budoucí SJM bude vycházet z majetkové situace platné v okamžiku uzavírání sňatku, se kterou se snoubenci tímto projevem vzájemně seznámili. Paragraf 665 je podstatné zmínit, protože nadále bude tento pojem více rozebrán.

Výchozí rysy SJM jsou zpracovány v § 708 Obč.Z., kde se za společné jmění považuje to, co manželům náleží, s majetkovou hodnotou, nevyloučené právním řádem. Rozsah SJM je uveden hlavně v § 709 a § 710, kde první vymezuje aktiva – majetek, zatímco § 710 pasiva – společné dluhy (Melzer, 2016). Tedy zjednodušeně to, co získal jeden či oba manželé za dobu jejich platného manželského svazku. Nalezneme zde i výjimky z jmění vyloučené, jako např. náhradu nemajetkové újmy na přirozených právech jednoho z manželů, majetek ve vlastnictví výlučně a pouze jednoho z partnerů nebo věci získané skrze dar a dědění. Zajímavostí může být fakt, že i převzaté dluhy za dobu trvání svazku můžeme do SJM zařadit, pokud je zákon nevylučuje v podbodech a) a b) paragrafu 710 (Občanský zákoník, 2012).

V souvisejících normách nalezneme i pravidla pro správu SJM, tj. zásady pro hospodaření, užívání či nakládání s ním a jeho součástmi. Jedná se o správu v režimu zákonném, smluveném a založeném na rozhodnutí soudu. Specifickým režimem je zde typ oddělených jmění.

Pokud tedy shneme výše uvedené, SJM jsou jednoduše aktiva (práva/majetek) a pasiva (povinnosti/dluhy) obou manželů, zakládající se na principu rovnosti (Melzer, 2016).

### **2.2.1.1 Správa SJM**

Princip rovnosti je zde velmi důležitý, protože při nakládání se SJM v rámci běžných věcí se považuje za platné pouze to rozhodnutí, které se zakládá na shodě obou manželů. Obdobně se postupuje ve věcech, které nelze považovat za běžné, zde ale musíme rozlišovat o jaký režim se jedná. Po zestručnění můžeme říci, že v momentě režimu zákonného se vyžaduje souhlas druhého manžela, v režimu smluveném také, navíc je zde ale velmi důležité seznámit se se smlouvou o manželském majetkovém režimu, která má formu veřejné listiny. Ohledně režimu založeném na rozhodnutí soudu je nutné držet se tohoto rozhodnutí a při oddělených jměních souhlas nutný není. Manžel, jenž mu jeho díl SJM náleží, s ním smí bez omezení jednat (Melzer, 2016) (Občanský zákoník, 2012).

## **2.3 Podnikání**

Pro lepší pochopení následujícího je nutné se předem obeznámit s pojmem podnikání. Ve snaze vymezit podnikání najdeme mnoho definic. Například J. Novotný a P. Šašek (2017) ve své knize píší, že podnikání je lidská aktivita k uspokojení svých potřeb. Nejčastěji je ale chápáno, jak ho ekonomicky interpretuje Hudáková M. (2015). Jako součinnost s navyšováním počátečních hodnot ekonomických zdrojů a jiných aktivit do ní zapojených.

V zákoně pak podnikání definováno není. Je možno ho však odvodit z Obč.Z. § 420 o Podnikateli, jenž je člověk, uskutečňující svou výdělečnou činnost samostatně, soustavně, na vlastní zodpovědnost tak jako účet, s potřebným oprávněním a cílem dosažení zisku.

Lze tedy po malé úpravě říci, že podnikání je „*samostatně vykonávaná výdělečná činnost na vlastní účet a odpovědnost živnostenským nebo obdobným*

*způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku.*“ Neboli jak definuje Zákon č. 455/1991 Sb. Zákon o živnostenském podnikání v § 2 Živnost.

### **2.3.1 SJM a podnikání**

Poté co bylo blíže vysvětleno předcházející, je podstatné obeznámit se i s paragrafy 715 a 730 Obč.Z., kde je uvedeno jak postupovat v případě, že jeden z manželů nebo oba používají SJM ke svému podnikání. Blíže k § 715 - V případě že chce jeden z manželů využít součást SJM k jeho podnikání, a tato součást převyšuje přiměřenou míru, je potřebný souhlas druhého partnera, jinak je nakládání s majetkem neplatné. Tak stejně se postupuje v rámci nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu.

A taky k § 730 – V případě oddělených jmění a společného podnikání, se pak zisk rozděluje rovnoměrně pokud není písemně ujednáno jinak.

Paragraf 715 upravuje režim zákonný, zatímco § 730 režim oddělených jmění. V případě zbylých dvou režimů je rozhodující Smlouva o manželském majetkovém režimu ve formě veřejné listiny – smluvní režim, a rozhodnutí soudu – režim založený na rozhodnutí soudu.

### **2.3.2 Ochrana třetích osob**

Odpovědnost za dluhy jednoho či obou partnerů, její úprava, a hlavně stanovení do jaké míry se věřitelé mohou uspokojit ze společného jmění manželů, je v praktickém světě velmi podstatná problematika. Úpravu ochrany 3. osob nalezneme v Obč.Z. § 731, kde se popisuje, že dluh vzniklý za dobu manželství, společný majetek při výkonu rozhodnutí pokrývá, a věřitel, vlastnící daný dluh, může požadovat náhradu z tohoto jmění. V následujících paragrafech jsou uvedeny specifiky k tomuto tématu se vztahující, které zde nejsou až tak potřebná.

## **2.4 Obchodní závod**

Pojem Obchodní závod je obsažen v Obč.Z. § 502 Obchodní závod: *„Obchodní závod je organizovaný soubor jmění, který podnikatel vytvořil a který z jeho vůle slouží k provozování jeho činnosti. Má se za to, že závod tvoří vše, co zpravidla slouží k jeho provozu.“* (Občanský zákoník, 2012, § 502). Petrov (2017) také popisuje závod jako věc hromadnou neboli soubor jmění, obsahující veškerý

majetek a dluhy, vztahující se k podnikatelské činnosti. Majetek pak tvoří věci hmotné, nehmotné, movité i nemovité, osobní složky podnikání nebo jiné majetkové hodnoty. A jeden funkční celek, ze všech vyjmenovaných částí vznikající, považujeme za závod.

#### **2.4.1 Rodinný závod**

Rodinný závod nalezneme v Obč.Z. § 700. Protože se bakalářská práce dále tímto pojmem důkladněji zabývá, budou zde rozebrány pouze základní znaky.

Proto aby bylo možné stanovit rodinný závod, tvořil východisko § 502 závodu obchodního. Touto skutečností je zakládán fakt, že tedy i rodinný závod je závodem obchodním dle § 502. Pro jeho specifickou je však považován za zvláštní druh tohoto závodu, nadaný zvláštní kvalitou. Zahrnuje nejen soukromé, ale i veřejné právo a tvoří kombinaci věcí, společenství osob, vlastnického práva, smluv a obligací. Účelem je ochrana spolupracujících členů rodiny na závodu bez zvláště uzavřené smlouvy ochraňující jejich práva. Takže zatímco běžný závod slouží primárně k tvorbě zisku, závod rodinný se vyznačuje cílem zajistit obživu těch členů rodiny, jenž se na podnikání účastní (Melzer, 2016).

## 3 Rodinné podnikání

### 3.1 Právní historie

Komentář Obč.Z. §655-§793, Melzer & Tégl (2016) a Komentář Obč.Z., Petrov (2017), se shodují na tom, že při definování pojmu Rodinný závod se český právní řád inspiroval právní úpravou italskou, která se nachází v čl. 230-bis. Codice Civile, dále uváděn jako CoC. Melzer (2016) tento původ poté rozpracovává dále, kdy nám předkládá jak přeloženou italskou normu, tak relevantní skutečnosti k ní.

Text italské normy v překladu zní:

- (1) Rodinný příslušník, který soustavně poskytuje svou pracovní činnost rodině nebo rodinnému podniku, má právo na výživné podle majetkových poměrů rodiny a je účasten na výnosech rodinného podniku a na věcech z těchto výnosů pořízených, jakož i na přírůstcích podniku též ve vztahu k jeho pověsti, v závislosti na rozsahu a druhu poskytované práce, ledaže je dán jiný pracovní poměr. Rozhodnutí týkající se použití výnosů a přírůstků, jakož i ta vztahující se k mimořádné správě, k zásadním otázkám provozu a k zániku podniku s přijímají většinou hlasů rodinných příslušníků, zúčastněných na podniku. Rodinní příslušníci zúčastnění na podniku, kteří nemají plnou svéprávnost, jsou zastoupeni při rozhodování tím, kdo nad nimi vykonává rodičovskou odpovědnost.*
- (2) Práce ženy je považována za rovnocennou práci muže.*
- (3) Ve smyslu prvního odstavce se za rodinného příslušníka považuje manžel, příbuzný do třetího stupně, osoby sešvagřené do druhého stupně; za rodinný podnik potom takový, na kterém spolupracují manžel, příbuzní do třetího stupně a osoby sešvagřené do druhého stupně. (Melzer, 2016, str. 219)*

Cílem italského civilního práva, při zavádění rodinného podniku do úpravy, bylo podpořit zrovnoprávnění muže a ženy, a zároveň zabránit situacím, kdy byla manželovi manželkou poskytována práce na jeho podnikatelské činnosti, což bylo do té doby považováno za plnění povinnosti rodinného charakteru.

Zavedení bylo od začátku považováno pouze jako zbytkové či doplňující, s čímž koresponduje i cíl této normy. K použití mělo dojít pouze tehdy, pokud se právní poměr, ve kterém rodinný příslušník poskytuje svou práci rodinnému podniku,

nezakládá na jiném právním titulu, zejména smlouvě pracovní, společenské apod. Nebo na jiných odůvodněních jako např. vzájemná pomoc mezi rodinnými příslušníky. V tomto ohledu je důležité si uvědomit, že pokud pomoc mezi manžely splývá s plněním manželských povinností, dle čl. 143 CoC, pak se nejedná o účast na rodinném podniku, přestože tato činnost tvoří práci pro rodinu.

Skrze italské právo je také trváno na tom, aby předmětem činnosti zúčastněných rodinných příslušníků byla pouze pomoc nebo spolupráce na rodinném podniku. Nepřijímá jako předmět činnosti podíl na řízení, v takovém případě by se jednalo o společnost. Pokud by pak podnik řídili oba manželé, uplatňovaly by se předpisy o majetkovém právu manželském.

Se zavedením tohoto institutu, se však zvedla vlna pochybností ohledně charakteru podnikání rodinného podniku, z hlediska účastníků se osob. Otázkou bylo, zdali všechny osoby na podnikání zúčastněné nutně řadíme mezi podnikatele nebo zůstává podnikatelem pouze ta osoba, jejíž jménem je podnik provozován. Dnes už existuje všeobecný závěr, že rodinný podnik má za účel ochranu práv osob, na němž se podílejších, nikoliv tvorbu společenství více podnikajících členů rodiny. Tudíž lze říci, že podnikatelem zůstává pouze ta osoba, v čele podniku stojící, a jejímž jménem je také provozován. Toto se zakládá na myšlence, že běžná správa podniku a odpovědnost vůči 3. osobám náleží tomu, kdo obvykle jako jediný stojí v čele podniku.

Pokud se jedná o práva z účasti plynoucí, jde o ochranu postavení rodinných příslušníků, podílejších se na chodu podniku, přestože není provozován jejich jménem a nemají postavení upravené jakoukoli smlouvou, ze které by vyplývaly jejich práva vůči podnikateli. Jedná se o nárok na výživné, bez ohledu na hospodářský výsledek podniku a na rozsah či druh zapojení na činnosti. Další práva jsou ale už rozdělována se zřetelem na tyto skutečnosti.

Český institut rodinného závodu charakterizován § 700 ObčZ, má tedy své kořeny v italském vzoru, tak jako jeho účel – ekonomická a existenční ochrana rodinných příslušníků, kteří trvale pracují pro rodinu nebo rodinný závod. (Melzer, 2016) (Petrov, 2017).

### 3.1.1 Definice Rodinného závodu a její rozbor

Jak bylo řečeno výše, český právní řád upravuje Rodinný závod v paragrafu § 700 ObčZ.: *„Za rodinný se považuje závod, ve kterém společně pracují manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní až do třetího stupně nebo osoby s manžely sešvagřené až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob. Na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod, se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu.“*

(2) *„Ustanovení o právech a povinnostech členů rodiny zúčastněných na provozu rodinného závodu se nepoužijí v případech, kdy jsou tyto práva a povinnosti upraveny společenskou smlouvou včetně zakladatelského právního jednání o založení obchodní společnosti nebo družstva, smlouvou o tiché společnosti nebo smlouvou a ustanoveními jiného zákona o pracovním poměru, popřípadě jinou obdobnou smlouvou. Jsou-li členy rodiny zúčastněnými na provozu rodinného závodu manželé, použijí se před ustanoveními o rodinném závodu přednostně ustanovení tohoto zákona o manželském majetkovém právu.“*

Praktičnost podle Důvodové zprávy k tomuto paragrafu spočívá hlavně ve skutečnosti, že práva a povinnosti členů rodiny zúčastněných na podnikání, se většinou neupravují smluvně. A kvůli této mezeře se pak vztah s nimi řídí právním ustanovením o bezdůvodném obohacení, jenž netvoří ani dostatečnou ochranu těchto osob, natož odpovídající úpravu. K problematice se přidávají také skutečnosti zohledňující okolnosti konkrétních případů, podmíněné hlavně dlouhodobostí faktických poměrů tohoto typu, otázky skutkového dokazování a promlčení.

Protože § 700 vyžaduje účast alespoň jednoho z manželů, je důležité zde vyzdvihnout poslední větu § 700 bod (2), protože podnik poté náleží do SJM podle odpovídajících režimů správy tohoto jmění. V takových případech se manželské majetkové právo použije přednostně před normou rodinného závodu (Melzer, & Tégl, 2016). To ale platí pouze ve vztahu manžel – manželka. V situaci, kde na jedné straně stojí některý z manželů a na straně druhé pouze příbuzný, použila by se komentovaná norma (Petrov, 2017).

Paragraf 700 se použije i v případě závodu nemanželského – např. spolupráce děd–otec-syn, či jiných. Přestože norma vyžaduje účast alespoň jednoho z manželů



a je zařazena do hlavy I. Rodinněprávní části ObčZ upravující manželství, účel tohoto závodu upřednostňujeme před gramatickým výkladem. Pokud ale nastane situace, kdy manželé provozují závod za pomoci svých rodičů, svého syna a dvou jeho kamarádů, nevylučuje to rodinnou povahu závodu. Nicméně vztah třetích osob (nepříbuzných) nebude řízen ustanovením o rodinném závodu, ale podle zvláštního smluvního titulu. Chybí-li takový titul použije se znovu bezdůvodné obohacení.

Pokud shrneme výše uvedené, je možné pokusit se definovat nový právní institut, který jako celek zahrnuje obligační práva a povinnosti rodinných příslušníků, při vykonávání často trvalé práce v rámci závodu. Opět zde figuruje jeho smysl, neboli právní ochrana členů rodiny na tomto závodě se zúčastňujících, tak jako jejich práce, tak, aby nevzniklo bezdůvodné obohacení u vlastníka (Melzer, 2016).

## **3.2 Ekonomická historie**

### **3.2.1 Zrod rodinného podniku a jeho pojmosloví**

S historií podnikání samozřejmě souvisí pojmy „firma“ nebo „podnik“. Podle typu autora je pak nebo není mezi nimi vnímán rozdíl. Pro prvního oba dva pojmy tvoří ústřední jednotky kapitalismu, využívající práce a kapitálu pro tvorbu statků a služeb, které následně tržně zpeněží v souladu se svým cílem – ziskem. Jiný autor ale firmu vidí jako byrokraticky uznanou instituci se svým image, kterému vévodí jméno, jenž v konečné fázi vytváří danou pověst podniku. Ta působí jak na okolí, tak na vnějšek.

Pokud jde o slovní spojení „rodinný podnik“, podle současných učebnic ekonomie to není standartní ekonomickou kategorií, přestože je tak hojně používáno, až tvoří součást ekonomické každodennosti.

I když v ekonomii tvoří slova: firma, společnost, podnik - synonyma, bude v této bakalářské práci pojem firma označovat pouze název společnosti. Tak jako v oblasti práva, protože právní směr tvoří důležitou součást tohoto díla.

O běžné sousloví se jednalo již v době předmoderní. Největší převrat ale nastal pravděpodobně až v éře rozmachu kapitalismu. Změny ve fungování rodiny nebo tradiční mentality zaznamenáváme sice průběžně i v minulosti. A přesto že jsou tyto zlomy často považovány za zásadní milníky historie, jako třeba zrušení

poddanství 1781, jednalo se o jiné oblasti společenského života, v tomto případě o změnu právního postavení, a tudíž nezapříčinily správné okolnosti pro rozvoj ekonomicko-rodinný. Ačkoliv moc patriarchátu zvolna ustupovala, jeho tradice přežívaly (Hlavačka, & Bek, 2018). Stejný zrod slovního spojení popisuje i Jana Geršlová, (2012) ve své knize Dějiny moderního podnikání, kde vyzdvihuje období zhruba před dvěma stoletími, jako dobu, kdy rodina získává autonomii.

Tradiční chápání světa, kdy byla společnost brána jako soběstačná a stavovská, se tedy v 19. století výrazně změnilo. V popisu vývoje myšlení obyvatelstva českých zemí, se Hlavačka & Bek (2018) inspiroují slovy Jiřího Štaifa (2008), který takto charakterizuje „výchovu kapitalismem“, což mělo za následek zrození společnosti nové tzv. výkonové. Transformační procesy byly markantnější ve městech, zapříčiněné především etnickým složením městské společnosti, kde následně kulturně německé či německo-židovské prostředí utlačovalo české. S kapitalismem přišel i nejtýpější modernizační prvek – továrna. Který představoval odloučení živitele od zbytku rodiny, což bylo zásadním zlomem pro mentální přeměnu obyvatelstva nebo rodin k novým hodnotám. V předmoderním městě bychom našli hlavně představitele staroměstských honorací řemeslnických a obchodních rodin, které se s novými občanskými vrstvami přetvořily do nástupnických sociálních kategorií zahrnující továrníky, úředníky, příslušníky svobodných povolání aj. S nimi se přeměňovaly i nižší městské vrstvy z pouhých tovaryšů, čeledínů, učedníků či žebráků na zaměstnance a dělníky.

Vztah společnosti k penězům mění tedy teprve kapitalismus. Peníze jsou díky němu nově vnímány jako kapitál, neboli prostředek k zisku. Skrze kapitalismus je podnikání také institucionalizováno, získává formální náležitosti a právní rámec. To způsobuje, že skrze podnik se nadále neoznačuje místo organizace výroby, ale vzniká institut s právními, fiskálními a účetními rozměry. I Geršlová popisuje, že koncem 19. století započal vznik typických rodinných společností v mnoha odvětvích, jenž ústí v industrializaci společnosti.

Vlastníci moderního podniku si tedy uvědomují, jak důležité je formování identity nebo svou tržní jedinečnost, nezaměnitelnost, která je vyjadřována názvem, značkou a specifickým know-how. Podniková identita je součástí podnikové kultury,

jenž upevňuje vztahy zaměstnanců se společností, vznikáním rodinné tradice, neboli posloupnost vlastníků, vázaná na „otce zakladatele“.

Přechod od drobného a středního podnikání k velkému je dalším rysem charakterizujícím zrod moderní společnosti. S rozmachem svého podnikání se společnost probíjí do veřejného prostoru, z místa svého působení do celostátního rozsahu, čím získává nové sociální, kulturní a jiné vlastnosti. V této době je již podnik chápán jako právní subjekt podrobený pravidlům zvykovým či normovaným, a který stojí v zájmu klientely i státu. Pokud tedy hovoříme o moderním rodinném podnikání, tedy podnikání které formuje skrze moderní podnikatelskou tradici logo či značku, reprezentující společnost, hovoříme o podnikání v období přelomu 18. a 19. století.

Propojování rodiny a obchodu napříč staletími je historicky velmi důležitý jev, který se formoval díky úspěchu, zklamání, lásce, nenávisti a dalším lidským pocitům ve složitém propletení života rodinných dynastií. Spojení reality obchodu s city a vztahy, které vládly v druhé oblasti, utváří tento nový směr podnikání, ve kterém působily nejdříve pradědové, dědové, otcové, synové, a později i příslušnice něžného pohlaví. První generace podnik zakládala a záleželo u ní na pozdějším vedení, které tvořilo zejména nadání a vlohy. Budovala podnik s dlouhodobou vizí a odhodláním zabezpečit svou rodinu. To tvořilo dost silný hnací motor nejen na překonání krizových období nebo jiných nepříznivých situací, ale i na formování nástupců, druhé generace, která měla společnost převzít. U ní už se tolik nehledělo na talent nebo vlohy, podstatnější bylo rozdělit úkoly a zodpovědnost v početně se rozrůstající společnosti. Zamezit problémům, ať už v rodině nebo podniku, se dostávalo do popředí, protože když se objevily potíže v oblasti jedné, ve většině případů a velmi rychle se přesunuly do oblasti druhé. S růstem se pak podnik stal náplní volného času rodiny, jenž se přizpůsobovala jeho chodu. To mělo za následek ztrátu komunikace ve vlastních záležitostech, na druhou stranu ale tvořila společná zodpovědnost silné pojítko mezi členy rodiny.

Komplikací byla nejasná definice rodinných vztahů – emocionálně utvářena z jedné strany bojující s chladnou logikou potřeb společnosti na straně druhé – podnikové kompetence a hierarchie se ne vždy slučovala se vztahy mezi rodiči a dětmi, manželi nebo sourozenci. Pak bylo nejasné, zda mluví otec se synem nebo

podnikatel se svým nástupcem. Jestli manželka, v podniku zaměstnaná, komunikuje s manželem nebo manželem – šéfem. Často tím byl mařen respekt a uznání členů, proto se musela zakotvit pravidla řešení konfliktů, co se ještě smí a co už ne, která se postupně vžila v obou oblastech. Úspěšné vedení takového podniku tedy mnohdy znamenalo „sebeobětování se“ pro jeho dobro.

### **Společné rysy**

Specifická kultura, styl vedení, osobní vztah vlastníka k rizikům, šancím nebo moci jsou jedny z charakteristik rodinných podniků nejznámější. Majitelé k záležitostem vždy přistupovali s dlouhodobou perspektivou. A protože nedisponovali tak velkým kapitálem, počítalo se v případě investic apod., s návratem až po několika letech. Podnik byl vnímán jako společné dědictví, vedoucí pozice proto zastávali členové rodiny. Ti také společnost financovali a kvůli kapitálu z vlastních zdrojů, měli vůči externím poradcům rezrvovaný přístup. Tím v podniku vládla autokratická atmosféra. Na druhou stranu ale vůči svým zaměstnancům projevovali značnou vřelost. V menších společnostech, kde existovala jednoduchá organizační struktura, vznikala hierarchie zcela přirozeně, převládal pocit sounáležitosti a neformální charakter přímé komunikace nejednou vedl i k tykání s řídicími pracovníky. Zaměstnanci často pracovali v jedné společnosti celý svůj život, tak i jejich následné generace, což se vyznačovalo vysokým stupněm loajality, oddanosti a blízkými vztahy mezi nimi a vedením. Pokud pak společnost nutně potřebovala, ochotně přišli do práce i v jejich dny volna. Načež takové skutečnosti jako celek působily navenek velmi dobrým dojmem.

Od konce 60. let 20. století zaznamenáváme ale výrazné změny v podnikání nejen tohoto typu. Vlivem globalizace, ekonomických a sociálních zlomů, podstatnému zkracování vývojových a životních cyklů jednotlivých výrobků z důvodu konkurence, se ukázalo, že klasické rodinné podnikání je nedostačující. Zcela nedobrovolná a nutná změna musela být provedena v oblasti dosavadního zdrženlivého přístupu k okolí. Podniky začínaly hojně spolupracovat nebo se rovnou spojily. Společnosti samostatné byly výjimkami. Počet korporací se zvyšoval tak jako bank, nabízejících rizikový kapitál. S rozvojem nové společnosti se změnil i přístup dědiců-majitelů, kteří ne vždy chtěli v rodinném byznysu pokračovat, což často neskončilo dobře a podnik čelil krachu nebo nucenému rozpordeji.

## **Nástupnictví**

Nástupnictví se proto stalo jednou z dalších komplikací. Častá byla i situace, kdy na vedoucí pozici měl nárok jen jeden ze sourozenců nebo byly jejich podíly rozličné apod. S pokračující modernizací se ujala i profesionalizace společnosti, což znamenalo, že podnik (nebo jeho část) odkoupil dlouholetý zaměstnanec, obvykle jeden z řídících pracovníků managementu. Touto změnou se ale ze zakladatele víckrát stal vlastník pouze kapitálu, který nemusel vlastnit ani celý, nebo přinejmenším jeho většinu. Tzv. akcionování společností na přelomu 19. a 20. století zaznamenáváme jako další kritický posun, jenž prověřil soudržnost podniku. Problémy s následnictvím však měli i společnosti nerodinné a spojené. S růstem je proto tolik důležité, včasné určení pravidel, o kterých již byla řeč (Hlavačka, & Bek, 2018) (Geršlová, 2012). Na popsanych společných rysech a nástupnictví se oba dva autoři shodují.

Závěrem tedy můžeme říci, že skrze uvedené skutečnosti, bude tato bakalářská práce spojovat zrod rodinného podnikání a pojmu rodinný podnik s podnikáním kapitalistického typu.

### **3.2.2 Literární definice Rodinného podniku**

Dále se blíže seznámíme s bibliografickým definováním a rozbořem rodinného podniku, kde jsou zahrnuty autorkou vybrané související ekonomické prvky. V literatuře je k dispozici mnoho formulací jako rodinný podnik, rodinné podnikání, rodinná firma, rodinný závod, rodinná společnost, které by v oblasti práva často neobstály. Zatímco platný jazyk legislativy uznává pouze pojem obchodní korporace nebo společnost, nikoliv firma (viz. Zákon č.90/2012 Sb., o obchodních korporacích), literatura poskytuje v tomto ohledu mnohem přívětivější přístup. Spíše než strohým formulováním se zabývá kritérii, které se k vymezení používají. Např. výše vlastního kapitálu v držení jedné rodiny, stupeň zastoupení rodiny ve struktuře řízení, vůle první generace předat společnost nástupníkům z řad rodiny, aspekt vlastnictví a z něj vyplývající vliv na rozhodování rodinnými příslušníky, apod. Avšak jedna obecně platná definice stále neexistuje (Petrů, Jakubíková, Vacek, 2016).

Zatímco autorský tým publikace Rodinné podnikání – Právní modul (Karhanová-Horynová, & Futschiková, 2017, str. 33) vymezuje pouze rodinné

podnikání jako: „Výdělečná činnost členů rodiny vykonávána soustavně, samostatně, na vlastní účet, na vlastní zodpovědnost, živnostenským nebo obdobným způsobem za účelem tvorby zisku/hodnoty pro danou rodinu s předpokladem generačního předání. Členy rodiny jsou manželé, rodiče, sourozenci, děti, vnuci, švagři, prarodiče. V případě rodinného podnikání se rodinné vztahy posuzují ve vztahu k zakladateli či majiteli daného ekonomického subjektu.“ a definici rodinného podniku se nezabývá. Lukeš, & Nový (2005) definují rodinný podnik jako společnost, v níž členové rodiny vlastní rozhodující podíl a zároveň společnost řídí.

Absence jednotného určení či většího zájmu v minulosti nejspíš zapříčinil fakt, že se rodinné podniky dlouho považovaly na zastaralý model, jejichž vlastníkům se přisuzovala nepohyblivost, strnulost a touha po majetku. Toto přesvědčení podle všeho pramení ze zájmu, který se omezoval pouze na tradice, což mělo za následek, že jejich existence nedosáhla na rychle se vyvíjející moderní dobu. V nynějším období se ale rodinné podniky dostaly do popředí. Působením velké zodpovědnosti při vynakládání soukromých prostředků, se vyvinuly v daleko pružnější a více zaměřené na své cíle než společnosti s externě dosazenými manažery. Také fakt, že majitelé mívají mnoho závazků nejen „uvnitř“, ale hlavně vůči jejich nástupcům, je přimělo k asimilaci. Tyto podniky jsou značně emocionální ve vnímání a řízení. Komunikace v trojúhelníku skládajícího se z rodiny, podniku a trhu je zpravidla rozhodující pro další vývoj. Nicméně díky jejich emocionalitě a obzvláště rodinné kultuře působí důvěryhodněji než společnosti řízené špičkovými vnějšími odborníky. Samotný podnik totiž tvoří životní dílo podnikatele, a když přestává fungovat, bojují za něj členové rodiny daleko tvrdší a houževnatěji než v ostatních společnostech. Neboť oproti jiným mohou ztratit daleko více. Ve hře je budoucnost rodiny i potomků. (Koráb & Hanzelková, & Mihalisko, 2008)

### **3.3 Důležité ekonomické prvky rodinného podnikání**

#### **3.3.1 Role rodiny v řízení rodinného podniku**

V odborné literatuře nalezneme množství podobných vymezení, které se zpravidla vyznačují důležitým společným znakem, a to takovým, že podnik ovládají rodinní příslušníci. Tím se rodinné společnosti odlišují od ostatních a nastávají komplikace, neboť členové rodiny, kteří sídlí ve vedení, jak již bylo zmíněno, se

často zmítají mezi rodinnými a podnikatelskými záležitostmi. Z toho důvodu se stává, že se rodinní příslušníci při analýze problémů ve stresových situacích, drží emocionálních vzorů, čímž značně omezují podnikově-konstruktivní řešení.

Autoři Shanker a Astrachan se pokusili vnést světlo do tohoto množství a na základě výzkumu doporučili využívání tří definic rodinného podniku:

- **Široká definice** - rodina má strategický vliv na další vývoj podniku a snaží se ho udržet v rodinné linii.
- **Středně široká definice** - rodina podnik řídí a má nad ním vlastnickou kontrolu ve formě akcií.
- **Úzká definice** – angažuje se několik generací rodiny, přímo podnik řídí, vlastní ho a více než jeden člen rodiny má v podniku významné manažerské postavení. (Koráb & Hanzelková, & Mihalisko, 2008)

Stejné pojetí definičního vymezení obsahuje například i Odehnalová (2011).

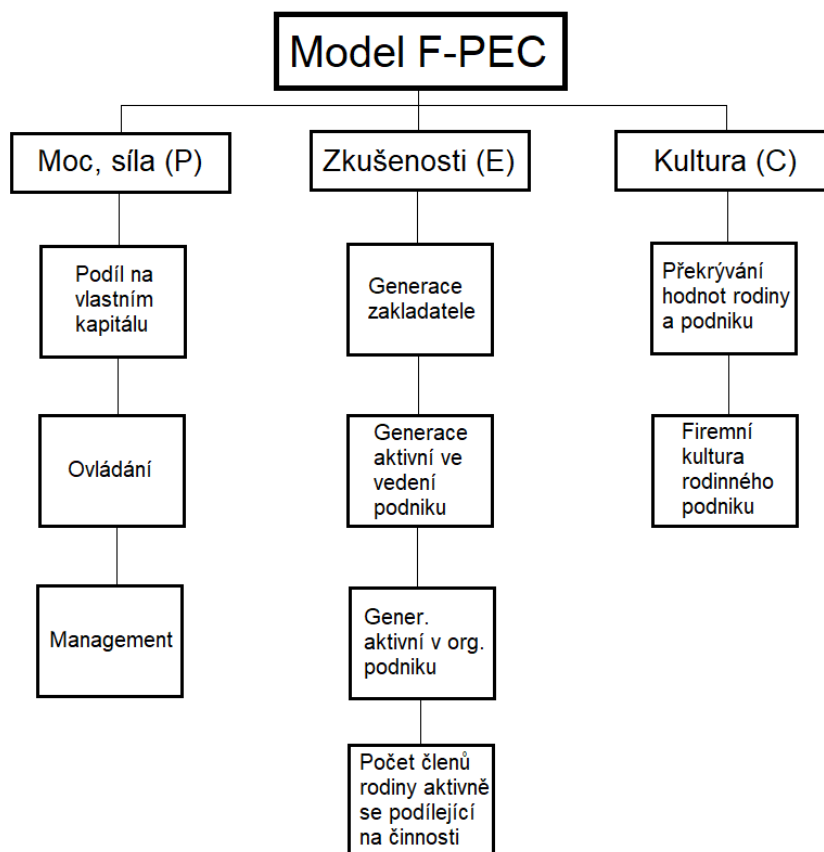
### ***F-PEC škála***

Tento pokus o jasné vymezení rodinného podniku se v praxi ale příliš neujal. A tak v roce 2002 přišli autoři Astrachan, Klein a Smyrnios s novým konceptem F-PEC škálou, která umožňuje jakémukoliv podniku určit míru tzv. rodinnosti, neboli vliv rodiny na podnik.

F-PEC škála je složena ze tří komponent:

1. **Moc** (*Power*) – Míra zastoupení rodiny ve vlastnických, správních a řídicích strukturách podniku.
2. **Zkušenost** (*Experience*) – Schopnost, kterou rodinná společnost získá postupem času, díky úspěšně provedeným nástupnictvím. Měřitelnými projevy jsou pořadí generace, která podnik ovládá (ve vlastnictví, správě i managementu), a počet členů rodiny působící v rodinné společnosti.

3. **Kultura** (*Culture*) – Oddanost rodiny podniku a překrývání rodinných a podnikových hodnot.



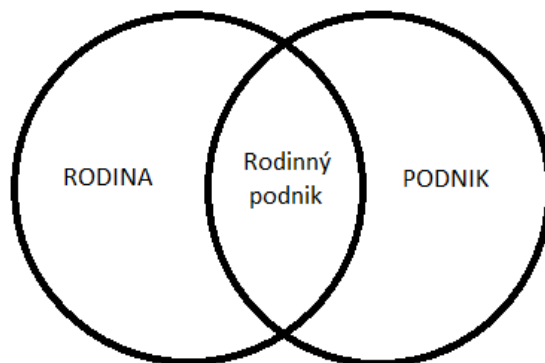
Obr. 3.3.1. Zdroj : Rodinné podnikání, V. Koráb, A. Hanzelková, M. Mihalisko, 2008. Vlastní zpracování.

Tímto modelem se rozlišují rodinné podniky, kde se zainteresovanost rodiny v podnikání určuje na základě tří výše uvedených komponent, kterými jsou moc (power), zkušenost (experience) a kultura (culture). Toto znázornění můžeme vidět na výše uvedeném obrázku 3.3.1. Dimenze moci předkládá možnost rodiny podnik ovlivňovat přímo či nepřímo, skrze vlastnictví, kontrolu nebo účast ve statutárních orgánech. Dimenze zkušeností zohledňuje a představuje růst zkušeností přes jednotlivé generace. Výchozí myšlenka zde představuje situaci, kdy se každá rodina ovlivňující podnik stává zkušenější prostřednictvím generační obměny. Dimenze kultury pak tvoří hodnotový systém podniku rodinou ovlivněný. Shodně popisuje model F-PEC i Odehnalová (2011).



### **Model dvou kruhů**

Častou vlastností pro rodinné podnikání je střet několika faktorů, které mohou být méně či více protichůdné. V oblasti rodinných podniků se bavíme o kolizi faktorů rodiny a podniku. Pro popis tohoto problému zavedl Leach v roce 1996 jednoduchý dvoukruhový model, který celou myšlenku znázorňuje. Níže na obrázku 3.3.2.

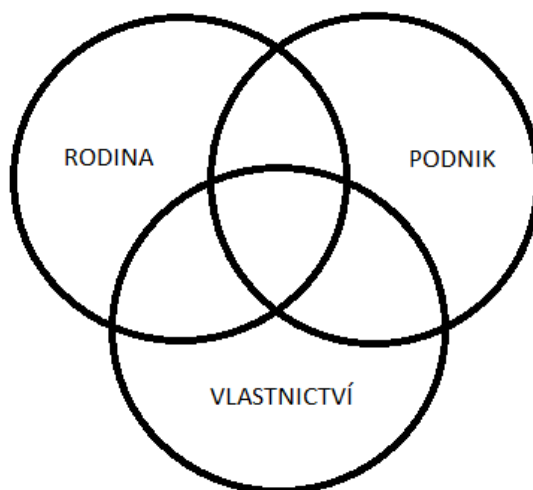


Obr. 3.3.2. Odehnalová, 2011. Vlastní zpracování.

můžeme vidět na jedné straně oblast rodiny, kryjící se s podnikem na straně druhé, a právě v tomto střetu se nachází rodinný podnik (Odehnalová, 2011) (Koráb & Hanzelková, & Mihalisko, 2008).

### **Model tří kruhů**

Rodinná společnost může být utvářena také prostřednictvím tří množin, které mají vzájemné průniky. To vidíme na obrázku 3.3.3., který zobrazuje jak spojení 3 faktorů: rodina, podnik a vlastnictví. Ale i 7 podmnožin do níž spadá každá osoba v rodinném podniku.



Obr. 3.3.3. Zdroj: Odehnalová, 2011. Vlastní zpracování.

Zaměstnanci, kteří nejsou členy rodiny se nachází v oblasti Podniku. Rodinní příslušníci, kteří se nijak neangažují v řízení společnosti nebo ji nevlastní, budou v oblasti Rodina, a vlastníci, nepatřící ani do rodiny či nepracující v podniku, pak v oblasti Vlastnictví. Dále se osoby mohou ještě hlouběji diferencovat do zobrazených podmnožin, např. vlastník/rodinný příslušník, vlastník/zaměstnanec, rodinný příslušník/zaměstnanec nebo rovnou rodinný příslušník/zaměstnanec/vlastník, jenž se nachází v samém středu obrazce.

Tento model se poprvé objevil roku 1982 v práci R. Taguriho a A. Davise. Je vhodným nástrojem pro identifikaci možných konfliktů a díky své jednoduchosti si získal v akademické literatuře i v odborné praxi značnou popularitu. Někteří autoři přidávají ještě čtvrtý kruh, který vznikne rozdělením podniku na management a správní orgány. Toto rozdělení se doporučuje v zemích, které používají dualistický systém (např. Německo, ČR) (Machek, 2017) (Odehnalová, 2011).

### **3.4 Důležité právní prvky rodinného podnikání**

Zdali můžeme zaměstnat manželku a jak, je často řešenou otázkou v oblasti rodinného podnikání. Tuto problematiku popisuje Mečířová (2018) v článku Jak legálně pracovat s manželkou ve svém podniku, a Macháček (2018) – Manželé a majetek, kteří se jasně shodují na následujícím, přesto, že se jedná o články odlišné.

Jakýkoliv pracovněprávní vztah, jak ho definuje Zákon č. 262/2006 Sb. Zákoník práce v § 3, neboli pracovní poměr či jiný pracovní vztah založený právním způsobem, který obsahuje závislou práci, nemůže být uzavírán mezi manžely nebo registrovanými partnery. Je to totiž stejným zákonem v § 318 zakázáno. Dále pak v situaci, kde pracovněprávní vztah vznikl ještě před manželstvím, zaniká dnem, kdy si snoubenci řeknou své Ano.

I zde ale najdeme výjimky, a to při takových okolnostech, kdy je jeden z manželů společníkem nebo statutárním orgánem ve společnosti. V tom případě sice manžel s manželkou uzavírá pracovněprávní vztah, vystupuje však jako právnická osoba vůči fyzické, ne jako manžel (Mečířová, 2018).

Spoluvlastnění podniku, ať už manžely nebo registrovanými partnery, tedy pokud společné podnikání začalo až po svatbě, je také povoleno. Je ale důležité si uvědomit, že společnost a zisk z ní získaný, spadá pod společné jmění manželů,

kteřé upravuje, v rámci Rodinného práva § 708 a víc, Občanský zákoník (Macháček, 2018). Problematika, která byla rozebrána již v kapitole 1.2.1. Společné jmění manželů, této bakalářské práce.

Zajímavou možnost spolupráce pak skýtá institut spolupracujících osob, který nám předkládá potencialitu daňové úspory. Tuto možnost legislativa upravuje v zákoně č. 586/1992 Sb. Zákon České národní rady o daních z příjmů v § 13. Úspora na daních zde vníká v situaci, kdy podnikatel rozvrhne část zisku mezi a sebe a s ním spolupracující osobu nebo osoby. Spolupracující osoba pak představuje manžela/manželku či jinou osobu s níž sdílí domácnost i své povinnosti. Podnikatel má povinnost všechny relevantní skutečnosti oznámit na finančním úřadě, zdravotní pojišťovně a České správě sociálního zabezpečení. Tak jako musí odevzdat daňové přiznání a přehled o příjmech a výdajích. Po splnění povinné administrativy lze na danou osobu převést až 50 % svých příjmů a výdajů za podmínky, že výdaje nepřekračují částku 540 000 Kč/rok či 45 000 Kč/měsíc (Mečířová, 2018).

### **3.5 Výhody a nevýhody rodinného podnikání**

Proto aby se autorka obeznámila s fungováním rodinných podniků a mohla pak důkladněji popsat jejich výhody a nevýhody, vydala se zpovídat vlastníky rodinných podniků působících v Ostravě v krátkém rozhovoru.

Jejich odpovědi se často shodovaly a obecně lze tedy říci, že tak jako vše začíná v rodině, tak stejně to v rodině i končí. Všichni dotázaní souhlasně odpovídali, že podnik zasahuje do rodiny nemalou částí, a tak jako většina literatury uvádí, že rodina ovlivňuje podnik, viz. F-PEC škála, tak stejně je rodina ovlivňována společnostmi. Také uvedli, že základním prvkem je zodpovědnost, která je zde hlavní hybnou silou. I když ne vždy podněcuje ke správnému přístupu, neboť často vlastníci dostatečně nedelegují, nebo autoritu delegovaného následně nedodržují a hierarchie a s ní spojená odpovědnost zaměstnanců, respekt či pravidla, se pak hroutí jako domeček z karet. V oblasti respektu a pravidel je důležité podotknout, že kvůli častému většímu počtu vlastníků je podstatné rozdělení podnikových oblastí, vzájemné respektování daných teritorií a s nimi spojenou autoritu a rozhodnutí. Proto je dalším významnou složkou důvěra, která se ve vztazích dlouze a těžce buduje, zatímco její ztráta je nejen rychlá, ale i bolestná, a to jak pro vztahy v rodině, tak i v podniku. Většina majitelů vnímá v tomto ohledu fakt, že jsou typem rodinným,

jako výhodu, protože pak mohou navazovat mnohem důvěrnější vztahy jak s dodavateli, tak i zákazníky, což je jedna z jejich konkurenčních výhod.

Respondenti se shodli i na strategickém rozhodnutí, reinvestovat zisk zpět v podniku a nevyplácet se jako externí manažery. Oproti nim ale jejich starosti ohledně chodu společnosti nekončí za zavřenými dveřmi kanceláře a problémy v práci se pak odráží i v domácnosti. Přestože bylo některými uváděno, že problémy v podnikání rodinu stmelily, častěji zaznívala odpověď, že krušné časy otřesou oběma oblastmi, a proto je velmi podstatná komunikace mezi podnikajícími rodinnými příslušníky.

Někdy ale ani to nestačí, například když člověk z dobré vůle zaměstnává své tety, bratrance, sourozence či rodiče. Pokud jde o jednu domácnost, konflikt se mnohdy „utřepe“ za pár dní. Ale v případě vzdálenějších příbuzných, většina vlastníků, jenž s tímto zaměstnáváním má své zkušenosti, zastává přesvědčení: Už nikdy víc! Přesto že se jedná o rodinu, nelze nikomu nadržovat, aniž by toho pak daný člověk nevyužíval, nebo aniž by si toho nevšimli ostatní zaměstnanci a nekazilo to atmosféru.

Protože autorkou dotázané podniky představují typ drobný, malý nebo střední, je atmosféra další klíčovou složkou jejich vedení. S ní souvisí následná loajalita, a tak pokud ve společnosti vládne spokojenost, pracovníci jsou ochotni pracovat i přesčas, bez toho, aniž by očekávali příplatky nebo jiné odpovídající náhrady. Navzdory tomu, že se ale jednalo o podniky drobné až střední velikosti, zisky některých odpovídaly mnohem větším institucím, než sami představují. To je však mnohdy přivedlo až do kritických fází, kdy majitelé spali v práci, aby vše stihli.

Každá zkušenost je však k něčemu dobrá a díky ní chápou oslovení vlastníci, že zisk není vše, neboť je to stojí mnohem více úsilí, osobního života, někdy i rodinu. Proto udržují chod společnosti v přiměřeném tempu, díky kterému si udělají dostatek času i na rodinu. Namísto expanze a zaměřenosti na obrát, se soustředí na zákaznickou spokojenost a vytváření tradic, což se dá pokládat za jednu z konkurenčních výhod, kterou si spotřebitelé velmi považují. Také se díky tomu mohou pochlubit malou, skoro nulovou zadlužeností, protože skrze chybějící nutnost úvěru k expanzi, si mohou dovolit financovat podnik výhradně ze svých peněz.

Co se týče největšího „strašáka“ rodinných společností – generační obměny, i podniky s těmito zkušenostmi se mezi respondenty nacházely. Z rozhovoru vyplynulo, že nejlepší je předávání pozvolné, nenápadné, které trvá třeba i roky, protože je nejen těžké pochopit chod společnosti, umět vyřešit daný problém nebo unést zodpovědnost a zůstat v klidu ve stresových situacích, ale i vložení svého celoživotního díla do rukou někoho jiného, a tím vzdání se tohoto díla, nějakou dobu trvá. Zde vlastníci uvádí, že je dobré, když následovník pracuje pár let jinde, vidí jiné postupy, setká se s různými myšlenkami, a poté může přinést „čerstvý závan“ inovace, protože podnikání se neustále vyvíjí a pokud společnost ustrne na místě, je to její konec. S tímto i s generační obměnou souvisí důvěra, odpovědnost a delegování, které bylo zmíněno na začátku jako základní prvek rodinného podnikání.

Souhrnně tedy lze říci, že z daného šetření můžeme považovat za výhody:

- Důvěra
- Malá zadluženost
- Reinvestice zisku
- Flexibilita a svoboda v podnikání
- Vřelejší atmosféra (než ve velkých konglomerátech)
- Často osobní kontakt s klientem
- Větší důvěryhodnost na základě velké zodpovědnosti za podnik a zaměstnance
- Pružnost
- Loajalita zaměstnanců

Jako nevýhody můžeme označit:

- Ovlivňování rodinou
- Nedodržování hierarchie
- Malé delegování
- Špatná komunikace
- Velký zásah do domácnosti

- Malá expanze
- Generační obměna

Tak ale jako každý člověk je jedinečný, tak i každý jednotlivý rodinné podnik zahrnuje plno vlastních výhod a nevýhod ovlivněných rodinou, územím, zaměstnanci, odvětvím a jinými relevantními okolnostmi. Avšak i toto malé šetření, pouze na území Ostravy s nevelkým vzorkem respondentů, potvrdilo obecně známé klady a zápory rodinných společností.

## 4 Úloha rodinných podniků v ČR

### 4.1 Rodinné podniky v celosvětové ekonomice

Skrze pojem „Rodinný podnik“ je u většiny lidí vyvolána představa malé společnosti v jejich sousedství nebo městě - podnik, který je nyní ve vlastnictví druhé generace. Protože je většina rodinných společností malá a mladá, je snadné mylně vyvodit, že rodinná forma se musí rovnat drobnému byznysu. Tento fakt se zakládá i na předpojatosti, že rodinné podniky jsou méně výkonné a časem zmizí. Opak je ale pravdou, většina společností v jakékoliv ekonomice je v rodinném vlastnictví (Davis, 2019). Rodinné podniky tedy dominují hospodářskému prostředí. Jak uvádí časopis Global Strategy Journal (2018) skrze statistiky Family Firm Institute (2017): *„Rodinné podniky tvoří 2/3 všech podniků na světě, vytvářejí kolem 70-90 % ročního světového HDP a 50-80 % pracovních míst ve většině zemí.“*. S tím souhlasí i Montreal (2019).

#### 4.1.1 Světové rodinné podniky

V našem světě najdeme nespočet rodinných podniků. Některé z nich přetrvaly již mnoho generací a existují po několik století. Nepochybně nejvýznamnější společnost, kterou lidstvo zažilo je společnost Kongo Gumi, jejíž počátky sahají až do roku 578 n.l. (Koráb, 2008). Její obdivuhodná existence však v roce 2006 podlehla ekonomické krizi, která zasáhla Japonsko. Po dlouhých 1429 letech a 40 generacích se tak podnik dostal do likvidace, kde byl později pohlcen společností Takamatsu (Holloway, 2015). Přesto však toto nevídané trvání stojí za zmínku. Na obrázku 4.1.1., uvedeném níže, poté můžeme vidět 25 největších rodinných společností současnosti.

## 25 největších rodinných společností

Rank	Company name	Family owner(s)	Founded	Listing status	Country	Family shareholding	2017 revenues in USDm	2017 number of employees	Sector
1	Walmart Inc.	Walton	1945	Public	USA	50.70	495,012.00	2,300,000.00	Retail and Consumer Products
2	Volkswagen AG	Porsche and Piech	1937	Public	Germany	52.20	276,995.68	642,292.00	Automotive & Assembly
3	Berkshire Hathaway Inc.	Buffett	1955	Public	USA	37.60	239,289.00	377,291.00	Wealth & Asset Management
4	Exor NV	Agnelli	1899	Public	Netherlands	53.00	171,175.55	307,637.00	Wealth & Asset Management
5	Ford Motor Company	Ford	1903	Public	USA	40.00	156,776.00	202,000.00	Automotive & Assembly
6	Schwarz Gruppe	Schwarz	1930	Private	Germany	100.00	127,616.16	410,000.00	Retail and Consumer Products
7	BMW AG	Quandt and Klatten	1916	Public	Germany	72.70	118,489.43	133,475.00	Automotive & Assembly
8	Cargill, Incorporated	Cargill and MacMillan	1865	Private	USA	88.00	109,699.00	155,000.00	Diversified industries
9	Tata Sons Ltd	Tata	1868	Private	India	73.40	100,000.00	695,669.00	Manufacturing & Industrial Products
10	Koch Industries, Inc.	Koch	1940	Private	USA	84.00	95,155.50	120,000.00	Manufacturing & Industrial Products
11	Comcast Corporation	Roberts	1963	Public	USA	33.60	84,526.00	164,000.00	Technology, Media and Entertainment
12	Pacific Construction Group Company Ltd	Yan	1995	Private	China	90.00	77,205.00	365,425.00	Real Estate, Hospitality & Construction
13	Dell Technologies Inc.	Dell	1984	Public	USA	75.00	77,151.00	145,000.00	Technology, Media and Entertainment
14	Aldi Group	Albrecht	1913	Private	Germany	100.00	74,002.98	188,000.00	Retail and Consumer Products
15	Amer International Group Company Ltd	Wang Wenyin	1994	Private	China	100.00	72,766.00	17,886.00	Manufacturing & Industrial Products
16	ArcelorMittal	Mittal	1976	Public	Luxembourg	37.40	68,679.00	222,000.00	Mining & Metals
17	Auchan Holding SA	Mulliez	1961	Private	France	87.80	63,826.85	355,107.00	Retail and Consumer Products
18	Gunvor Group Ltd	Törnqvist	1997	Private	Switzerland	60.00	63,000.00	1,600.00	Power & Utilities
19	Reliance Industries Ltd	Amrani	1966	Public	India	45.20	59,696.20	187,729.00	Oil & Gas
20	LG Electronics Inc.	Koo	1947	Public	South Korea	37.50	57,473.18	85,905.00	Retail and Consumer Products
21	Roche Holding AG	Hoffman and Oeri	1896	Public	Switzerland	50.10	57,201.20	93,734.00	Pharmaceuticals & Medical Products
22	Anheuser-Busch InBev SA/NV	Anheuser and Busch	1366	Public	Belgium	41.30	56,444.00	182,915.00	Retail and Consumer Products
23	ID.com, Inc.	Liu	1998	Public	China	79.50	55,685.95	175,366.00	Retail and Consumer Products
24	Continental Aktiengesellschaft	Schaeffler	1871	Public	Germany	46.00	52,845.22	244,582.00	Manufacturing & Industrial Products
25	LVMH Moët Hennessy Louis Vuitton S.E. (a Arnault		1978	Public	France	46.60	51,195.97	145,000.00	Retail and Consumer Products

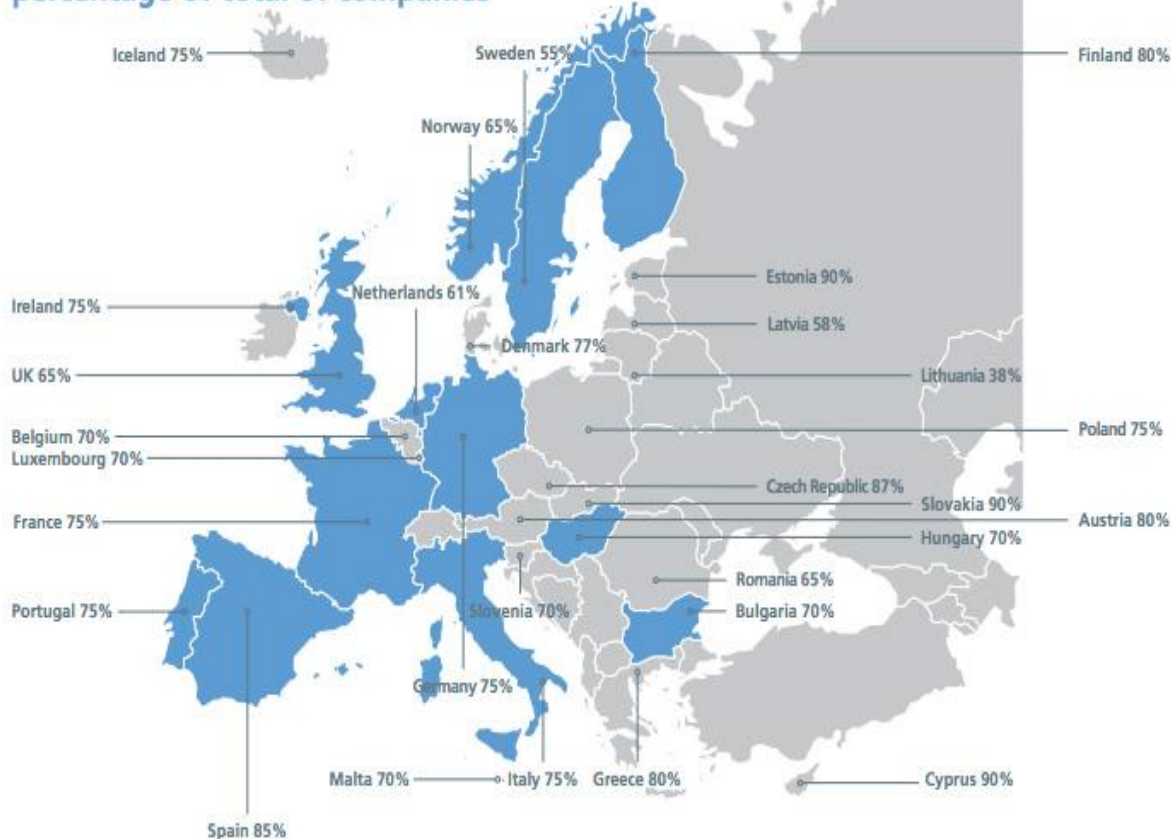
Obr. 4. 1. 1. Zdroj: Bain, 2019. Upraveno autorkou o vybrané podniky



## 4.2 Rodinné podniky v Evropské unii

Jak již bylo uvedeno v minulé kapitole, lidé často trpí předpojatostí a mylně utvrzenou představou ohledně rodinných forem. Ve skutečnosti je ale většina podniků v jakékoli ekonomice rodinná. Tedy i v Evropské unii, dále označované také jako EU, kde se nachází přes 14 milionů rodinných společností, jenž tvoří více než 50 % HDP a v průměru 40 - 50 % všech pracovních míst. Tudíž představují důležitou část evropské soukromé zaměstnanosti (EFB, 2013-2018). Velmi podobné údaje se objevovaly již v r. 2014 kdy ve zprávě Evropského parlamentu bylo uváděno, že tyto

Family business across Europe:  
percentage of total of companies\*



Obr. 4.2.1. Zdroj: EFB, 2013-2018.

společnosti zabírají 85 % ze všech evropských podniků, které v soukromém sektoru zajišťují 60 % pracovních míst (Evropský parlament, 2014). Na obrázku 4.2.1. je pak znázorněno procento zastoupení těchto podniků v jednotlivých zemích.

### **4.3 Právní úprava v České republice**

Jak ji bylo zmíněno výše nový občanský zákoník účinný od 1.1.2014 obsahuje ve svých § 700 - § 707 rozbor rodinného závodu, který takřka přejímá z italského občanského zákoníku (Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018) (Melzer, 2016).

Dále jsou rozebrána práva a povinnosti osob, podílejících se na rodinném závodu, za účelem poskytnutí jejich ochrany. Najdeme zde např. přednostní právo při dědění, předkupní právo, právo podílet se na zisku, na rozhodování, právo na vypořádání v případě zániku účasti aj.

Jak Obč.Z. tak zákon č. 586/1992 Sb., České národní rady o daních z příjmu obsahuje paragrafy týkající se podílejících se osob. Přesněji § 13 upravuje tuto problematiku, kde skrze tento paragraf je možné rozvrhnout mezi poplatníka a s ním spolupracující osoby, příjmy i výdaje k jejich získání či udržení. V rámci příjmů a výdajů ze samostatné činnosti, kde spolupracující osobu může tvořit i spolupracující příbuzný. Jak již bylo popsáno v kap. 3.4. Důležité právní prvky rodinného podnikání.

#### **Darování a dědění**

Převod na další generaci je často předkládán jako nejproblémovější milník rodinného podnikání. V této spojitosti se poukazuje především na daňové hledisko a fakt, že z toho vyvstávající závazky a povinnosti, mohou vlastníkům zapříčinit nemalé finanční obtíže. Proto bylo se změnou občanského zákoníku přijato také zákonné opatření Senátu č. 344/2013 Sb., o změně některých daňových zákonů v souvislosti s rekodifikací soukromého práva a o změně některých zákonů. Tím byl zrušen zákon č. 357/1991 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, což mělo za následek začlenění daně dědické do zákona o daních z příjmu a paralelně díky tohoto kroku byly veškeré příjmy fyzických a právnických osob zproštěny od daně z příjmu v rámci nabytí dědictví nebo odkazu.

Přechod na následovníka nemusí být, ale zapříčiněn jen smrtí původního podnikatele, proto musíme brát v úvahu i převod společnosti uskutečňující se ještě za života podnikatele, který i v tomto případě není zatížen zdaněním. Osvobozena nebyla jen daň dědická, ale i darovací za stanovených podmínek.

Tímto se Česká republika stala od 1.1.2014 státem s nulovým zdaněním jak přechodu, tak převodu rodinné společnosti (Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018) (Zákon č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, 1992).

## **Rodinné podniky v České republice**

Protože až v posledních letech roste zájem o rodinné podniky v České republice, chybí prozatím mnoho analýz či statistik detailně popisující roli těchto společností v ekonomice našeho státu. Nicméně díky zvyšující se pozornosti na našem území, spojenou s podporou a odstraňováním překážek a obtíží, v rámci rodinného podnikání, lze předpokládat, že celoevropské ekonomické závěry, můžeme vztáhnout i na Českou republiku. Pokud jde tedy o české rodinné podniky, je na místě, z výše uvedených skutečností, poskytnout jim co největší podporu, legislativní zakotvení jejich definice či jinou specifickou pomoc pro zajištění jejich potřeb.

## 5 Připravované změny

Pro adekvátní a komplexní vymezení nového Rodinného podniku, byly členské státy Evropské unie osloveny s žádostí o poskytnutí informací v rámci národní legislativy. Při srovnání těchto zahraničních právních úprav lze pozorovat odlišnost jak v kontextu, tak účelu, přestože se jedná o právní normy, jež se všechny týkají rodinného podnikání.

Hospodářská komora České republiky na svých stránkách v článku pojednávající o této aktualitě uvádí přílohu s názvem Rodinné podnikání v České republice, vypracovanou Ministerstvem spravedlnosti České republiky. V příloze najdeme objasnění jednotlivých úprav tohoto podnikání v rámci daných států EU.

Jak již bylo řečeno, právní úpravy se v mnohém liší. Například v Maďarsku najdeme pojednání pouze o Rodinné farmě. V Rakousku zase rodinný závod obsahuje pouze zákon o otevírací době z r. 1991, který jim poskytuje větší volnost v oblasti této doby. Ve Finsku, Španělsku či Dánsku pak byly definice zpracovány odbornými skupinami pro účely různých ministerstev, jako např. Ministerstvo obchodu a průmyslu nebo Ministerstvo hospodářství, či statistických úřadů. Některé státy ale rodinné podnikání upravují naopak rozsáhle, jako například Malta, kde jde pravděpodobně o nejúplnější úpravu (Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018).

### ○ Malta

Úprava rodinných podniků je obsažena v Zákoně o rodinném podnikání, kapitola 565. Tento zákon byl přijat v r. 2017 a na 19 ti stránkách popisuje práva a povinnosti těchto společností. Tak jak uvádí i Ministerstvo spravedlnosti v příloze, v části druhý bod 3 Maltského zákona najdeme podmínky pro akciovou společnost, společnost s ručením omezeným, veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, fundace a trust (svěřenský fond), při jejichž splnění může daný podnik získat status podniku rodinného. Se získáním ale souvisí i uchování si tohoto statusu, které je také regulováno. Ke konci jsou pak uvedeny související benefity (Family Business Act, 2017).

- **Itálie**

Pokud se jedná o Itálii, právní norma týkající se Rodinného závodu byla již rozebrána v kapitole 3.1.1. Definice Rodinného závodu a její rozbor.

- **Rumunsko**

V Rumunsku rodinné podnikání spadá pod vládní nařízení č. 44/2008. Rodinná společnost je popsána pouze jako uspořádání fyzické osoby a alespoň jedné osoby z její rodiny. Také je zde uvedena povinnost sepsat listinu s právy a povinnostmi zúčastněných, tak jako zapsat se do veřejného registru (Government emergency ordinance no.44/2008 between Innovation and change).

## **5.1 Definice a její zavádění do právního řádu v České republice**

Rozvoj definice a zájem o rodinné podniky se do České republiky dostává po Usnesení Evropského parlamentu a stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu rodinného podnikání (Ministerstvo spravedlnosti, 2018).

Zpráva Evropského parlamentu O rodinných podnicích v Evropě (2014/2210(INI)) v první části uvádí důležitá východiska v jednotlivých bodech, se kterými je podstatné se obeznámit. Kvůli rozsáhlosti byly autorkou vybrány pouze ty, které jsou s ohledem na tuto bakalářskou práci nejvýznamnější, a shrnuty níže.

Skrze tyto body je předkládán význam rodinných podniků, který spočívá ve snižování nezaměstnanosti, hlavně pokud jde o mladé lidi. Dále upevňují stabilitu hospodářství, neboť v jejich strategii hraje klíčovou roli předání, tedy jsou tvořeny dlouhodobě pro další generaci. Stabilizování je také zapříčiněno hlavně vyšším poměrem vlastního kapitálu než u ostatních podniků. Tato skutečnost ale ponechává dostatečnou volnost v oblasti eventuálních investic, která by proto neměla být omezována. To přispívá k růstu jak hospodářství daného státu, ale následně i evropského.

Podstatný je i vliv na rozvoj regionální, s ním spojené předávání know-how a motivaci k zakládání dalších rodinných společností. Nesmí se však opomíjet obtíže plynoucí z rozmanitosti ve velikosti, sektorech, státech, odvětvích. Kvůli tomu zápolí vlastníci s mnoha odlišnými problémy a obtížemi, přestože se v konečném důsledku jedná ve všech případech o rodinný podnik.

S rozmáhající se vlnou zaměřenou na ekologii a společenskou odpovědnost i zde zaznamenáváme konkurenční výhodu takových forem, protože vykazují velkou míru poctivosti a hlavně vysoké hodnoty, jimiž se řídí jejich provoz. Z tohoto důvodu se zavádí přísné normy právě v oblasti společenské odpovědnosti a životního prostředí.

Nejzásadnější je ale zmínit, že celoevropská definice rodinného podniku, právně závazná, konkrétní, jednoduchá a harmonizovaná, neexistuje. Kvůli tomu nelze realizovat shromažďování údajů ke srovnání v rámci členských států EU, které by poukázaly na potřeby relevantních společností. Tento fakt se odráží i v politickém rozhodování, neboť pak nejsou správně zajišťovány potřeby rodinných podniků.

Dále ve zprávě nalezneme už samotné výzvy Evropského parlamentu daným státům, úřadům či institucím, obsahující oblasti, které je nutno změnit.

Například neinvestování v oblasti zahraničních trhů je v ohledu rodinných společností zapříčiněno hlavně nedostatečnou znalostí těchto trhů a malými zkušenostmi s mezinárodním podnikáním. Proto je třeba, skrze portál pro internacionalizaci malých a středních podniků a Evropské platformy, poskytovat také těmto společnostem, zejména menší velikosti, spolupráci mezi klastry a pomoc s proniknutím na trhy nadnárodní velikosti. V tomto ohledu je spolupráce důležitá i mezi podniky, které již mají zkušenosti s nadnárodními trhy, protože je tím zajištěna výměna právě těchto zkušeností, tak jako osvědčených postupů či jiných vlastních tipů.

Skrze změnu zjednodušení by pak měly projít správní a daňové systémy tak, aby zohledňovaly specifické problémy jak malých a středních podniků, tak i rodinných.

Jak již bylo řečeno, nejproblémovější milník je předávání společnosti další generaci. Proto je přední, zdokonalit jak právní systém pro předávání, tak i vytvořit zvláštní finanční nástroje, které jim tento krok usnadní, a předejdou díky nim případné nedostatečné likviditě, která by mohla zapříčinit nucený prodej. Na místě je také specializovaná odborná příprava pro rodinné podniky v rámci právě tohoto problému, řídicích struktur a inovačních strategií, zejména v těch členských státech, jejichž koncepce rodinné formy podnikání není tak dobře zavedena.

Dalším významnou záležitostí, které je nutno zamezit, je nedostatek kvalifikované pracovní síly související se špatnou schopností rodinných podniků udržet si odborný lidský kapitál.

Velký význam má i odborná příprava majitelů k rychlému přizpůsobení se ve stále se měnícím prostředí, které ovlivňuje zejména rostoucí hospodářská integrace, vývoj nových technologií a zaměření na nízkouhlíkovou a ekologičtější ekonomiku.

Evropský parlament ve své zprávě pamatuje ale i na členy rodiny a jejich neviditelnou práci v rámci rodinných společností, kvůli nimž by měl být vytvořen jasný právní rámec v jednotlivých členských státech.

S výše shrnutým souhlasí i Kratochvílová (2018) ve svém článku Rodinné podnikání dostává zelenou, kde se tímto vývojem a postupným rozvojem podpory rodinných podniků zabývá, tak jako příloha Ministerstva spravedlnosti, vypracovaná k lepšímu pochopení nadcházejících změn v České republice v rámci definování rodinného podniku.

## **Účel definice**

Kořeny účelu spočívají ve zprávě Evropského parlamentu z r. 2014. Prvotní záměr vymezení rodinného podnikání spočívá v jeho podpoře, neboť jakékoliv podnikání, i to rodinné se potýká s mnohými problémy, jak již bylo řečeno výše skrze zprávu Evropského parlamentu. Obecně najdeme nejvíce rodinných společností mezi malými a středními podniky, proto jsou problémy těchto podniků často shodné s rodinnými. Jako nejznámější překážky malých a středních podniků pak Ministerstvo spravedlnosti (2018) uvádí administrativní zátěž (daňový systém, regulace podmínek podnikání), nedostatek vlastních finančních zdrojů, ztížený přístup k externímu financování (zejména k bankovním úvěrům), zdroje pracovních sil, ohrožení druhotnou platební neschopností (opožděné platby ze strany velkých podniků), inovace podnikání, digitalizace, přístup k informacím a vzdělávání podnikatelů. Jenž souhlasí s obtížemi popisovanými ve zprávě Evropského parlamentu.

V úvahu je však nutné brát také zvláštní povahu rodinného podnikání, a proto zde nalezneme i překážky specifické, z nichž je nejproblémovější převod na následující generaci.

Tak jako podpora i propagace je účelem vymezení nové definice, neboť tím bude podpořeno dosavadní postavení rodinných podnikatelů, ale i podnícení k formování dalších rodinně-podnikatelských aktivit.

Nelze však opomenout, že vymezení bude sloužit i pro účely statistické, které jsou v této oblasti velmi důležité. Protože nelze přijmout potřebná opatření bez dat a informací z odpovídajících šetření, které tímto poskytnou nezbytné podklady (Ministerstvo spravedlnosti, 2018)

Kratochvílová (2018) ve svém článku také říká, že podpora by měla být poskytnuta v nepřímé podobě, a ne formou dotací. Uvádí například předpisy týkající se dědické a darovací daně, dluhů, vlastního kapitálu a zdanění podniků, které by měly podporovat financování prostřednictvím vlastního kapitálu. Poukazuje na důležitost vytváření nástrojů pro využívání alternativních zdrojů financování rodinných společností nebo podpora účasti rodinných podniků v klastrech. Protože nejproblémovější je převod rodinných forem, poukazuje také na nezbytnou podporu v oblasti zdokonalení právního rámce pro předávání rodinných. Opírá se i o formu podpory užívanou ve světě jako třeba vzdělávací procesy, včetně motivace pro učňovské profese.

## Návrh definice

*„Rodinným podnikem je rodinná obchodní korporace nebo rodinná živnost. Rodinnou obchodní korporací je obchodní korporace, ve které je nadpoloviční počet neomezeně ručících společníků tvořen členy jedné rodiny a alespoň jeden člen této rodiny je jejím statutárním orgánem nebo ve které členové jedné rodiny přímo nebo nepřímo vykonávají většinu hlasovacích práv a alespoň jeden člen této rodiny je členem statutárního orgánu této obchodní korporace. Za rodinnou obchodní korporací se považuje také obchodní korporace, ve které většinu hlasovacích práv vykonává ve prospěch jedné rodiny fundace nebo svěřenský fond, pokud je současně alespoň jeden člen této rodiny členem statutárního orgánu fundace nebo svěřenským správcem.*



*Za členy jedné rodiny se pro účely rodinného podniku považují osoby příbuzné v přímé linii nebo sourozenci anebo manželé. Členem jedné rodiny v rodinném podniku může být fyzická osoba ode dne, kdy dovršila 15. roku věku.*

*Rodinná živnost je podnikání, na kterém se svojí prací anebo majetkem podílejí nejméně dva členové jedné rodiny a nejméně jeden z členů této rodiny je držitelem živnostenského nebo jiného obdobného oprávnění nebo je oprávněn k podnikání z jiného důvodu.“ (Hospodářská komora České republiky, 2018, str.3)*

### **5.1.1 Řešení zavádění definice**

V začátku se v České republice se diskutovaly tři verze zavádění nové definice. Přes nulovou variantu, která zahrnuje setrvání ve stávajícím stavu, kdy se jedná o přístup pasivní - nepoužijí se tedy žádné z legislativních či nelegislativních nástrojů. K nelegislativní opatření, které je postojem aktivním, tak jako zásah do právního předpisu, který předkládá možnost třetí.

#### **Verze I**

Činorodost v tomto ohledu by v celé své míře byla nechána v rukou podnikatelů a jejich zájmových sdruženích. Existující zákonodárství podnikatele nijak neomezuje v používání označení „rodinný“ ve svém názvu nebo obchodním jméně, samozřejmě za předpokladu, že se nejedná o nepravdivou skutečnost. Vystává zde však velká nevýhoda, neboť v tomto případě nedochází k žádné podpoře podnikajících rodin.

#### **Verze II**

Jak již bylo zmíněno výše, jedná se o aktivní podporu, avšak bez většího zásahu do legislativy – nejedná se o legislativní ukotvení definice. Novinku by tak obsahovalo pouze usnesení vlády nebo příslušného ministerstva, přesto by byl rodinný podnik jasně vymezen a byl závazný pro všechny členy vlády a představitele státních správních orgánů. Subvence by tkvěla např. v přímé finanční podpoře (záruky, dotace, úvěry), v propagaci rodinného podnikání, podpoře asociací podnikatelů, organizaci školení a vzdělávacích akcí pro tyto podnikatele. Výhoda nelegislativy spočívá především v možnosti efektivního reagování na zjištěné problémy, které nejvíc neztrácí svou rychlost a flexibilitu, díky tomu, že neobsahuje nepotřebnou byrokracii. Musí se zde ale předpokládat s určitými

náklady na straně státu i subjektů v budoucnu se ucházejících o podporu (Ministerstvo spravedlnosti, 2018).

Usnesení vlády je ve výkladovém slovníku na stránkách Legislativního helpdesku popsáno jako rozhodnutí vlády, které je odsouhlaseno nadpoloviční většinou (ne pouze většinou přítomných) členů vlády. Existují zde dva typy vládních usnesení, a to ty která zavazují jen členy vlády a představitele státních správních úřadů. A na druhé straně usnesení, jež jsou externím právním aktem. Člen či členové vlády jichž se usnesení týká pak kontrolují správnost formulace a v případě nesouhlasu mají povinnost sdělit jejich námitky předsedovi vlády, a to písemně. Pokud se nepodaří stranám dojít k řešení oběma vyhovujícím, musí člen vlády, jež uplatňuje námitky, předložit na nejbližším vládním jednání veškeré skutečnosti k danému posouzení.

Člen vlády má také povinnost oznámit své hledisko do 24 h, počítá se zde pouze s dny pracovními, jinak se má za to, že souhlasí (Legislativní helpdesk-Výkladový slovník, 2019).

### **Verze III**

Zakotvení formou podzákoného právního předpisu nebo zákona spočívá ve verzi č.3, které by tímto bylo povinné i pro soukromé osoby, stojící mimo státní správu a jejich vztahy. Nicméně vzhledem k tomu, že z ukotvení této definice neplynou žádná práva ani povinnosti vůči třetím osobám, znamenala by tato verze nepřiměřený postup k dané situaci. Se zákonným ukotvením by navíc vznikl další problém, neboť český právní řád již obsahuje Rodinný závod, a v případě Rodinného podniku, jež obsahuje velmi podobné vymezení, by se musely stanovit další postupy a řešení vzájemných vztahů obou subjektů. Neefektivnost varianty spočívá také ve složitosti, časové náročnosti ale i vzniku nemalých nákladů (Ministerstvo spravedlnosti České republiky, 2018).

Ze zakotvení jsou očekávané i přínosy, zejména statistické, rozvojové a společenské, které spočívají například v možnosti sledovat a statisticky vyhodnocovat významný segment hospodářství, který by tvořil možnost reálného posouzení vlivu rodinných společností na ekonomiku. Přínos ve vytvoření specifických podmínek na bázi vzdělávací, daňové, investiční, inovační atd. Mohla by být prováděna simulace zakládání, nástupnictví a rozvoj rodinných forem. Anebo

například možnost objektivního označení rodinných podniků, živnostníků a farem a podpora regionálních produktů (Hospodářská komora České republiky, 2018).

### **5.1.2 Rok rodinného podnikání 2018**

Protože je zavedení této definice opravdu velká změna, s níž se slučují i další reformy či benefity, vyhlásila Asociace malých a středních podnikatelů a živnostníků ČR, dále označovaná jako AMSP ČR, rok 2018 Rokem rodinného podnikání (RRP), kde každý měsíc informovala okolí o své činnosti. Tento hlavní nedotační projekt AMSP ČR zahrnoval aktivity v rámci generační výměny a nástupnictví, soutěž Equabank Rodinná firmy roku nebo tvorbu definice Rodinného podniku. Cílem byla výměna zkušeností, přenos know-how nejen ze zahraničí, rady, tipy, doporučení a upozornění na nejčastější chyby. V neposlední řadě se realizoval velký letní televizní speciál ve spolupráci s ČT1 Toulavá kamera – Za rodinným stříbrem. V tomto pořadu se představilo 32 vlastníků drobných rodinných společností, farem i 8 velkých podnikatelských ikon. (Rodinnafirma.net, Rok rodinného podnikání 2018).

## **5.2 Dotazník**

Aby autorka co nejvíce přispěla do praktické části této bakalářské práce, absolvovala jak rozhovory s vlastníky rodinných podniků v Ostravě, které jsou uvedené v kap. 2.4 Výhody a nevýhody rodinného podnikání, tak zpracovala dotazník cíle bakalářské práce se týkající.

Hlavním účelem rozhovoru bylo zjistit, zda majitelé zaznamenali návrh nové definice, jestli se jich tato změna nějak dotkne, její výhody a nevýhody, případně vlastní návrhy do budoucna. Záhy však bylo zjištěno, že většina vlastníků o tomto ještě neslyšela, což úplně změnilo povahu rozhovoru a vyvstala otázka, jak to, že po roce 2018- Rok rodinného podnikání, většina dotázaných neví, co se chystá? Tento fakt musí být podotknut zde na konci, neboť tvoří dílčí závěr celé práce.

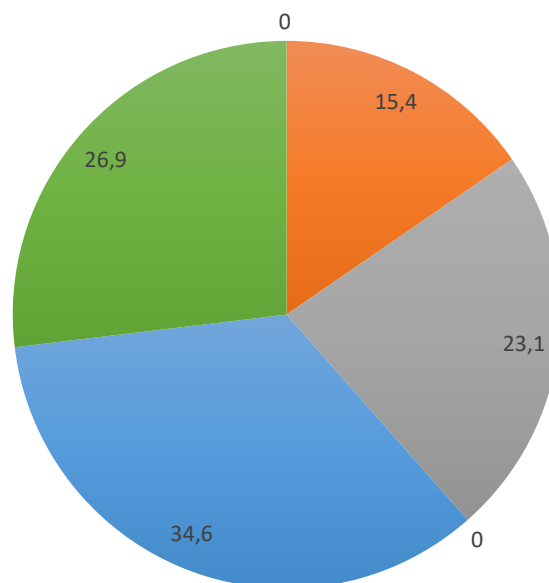
Dříve bude ale rozebrán již zmíněný dotazník. Jedná se o šetření s názvem: „Dotazník pro vlastníky rodinných společností“, který obsahuje v úvodu jak základní informace o autorce, důvod tohoto zjišťování, tak i zkrácenou definici Rodinného podniku. Poté zde najdeme 13 otázek, které tvoří krátkou verzi průzkumu, tolik

potřebného. Otázky lze považovat za jedinečné svého druhu, neboť je nenajdeme zatím v žádné analýze v rámci rodinných podniků.

## Otázka č. 1

Zaznamenali jste, že rok 2018 byl Rok rodinného podnikání 2018 (RRP 2018) - hlavním nedotačným projektem AMSP ČR. Který zahrnoval legislativní změnu (definice), soutěž „Equabank Rodinná firma roku“, AMSP ČR úspěšně realizovala řadu regionálních kulatých stolů zakladatelů a nástupníků a cílem tohoto projektu byla výměna zkušeností?

- Ano, zaznamenali jsme tento projekt a zúčastnili jsme se.
- Ano, zaznamenali jsme tento projekt, ale nezúčastnili jsme se, kvůli časové vytíženosti.
- Ano, zaznamenali jsme tento projekt, ale nezúčastnili jsme se. O tyto věci nemáme zájem.
- Ne, nezaznamenali jsme tento projekt. Ale kdybychom o něm věděli, zúčastnili bychom se.
- Ne, nezaznamenali jsme tento projekt a ani bychom se ho nemohli zúčastnit, kvůli časové vytíženosti.
- Ne, nezaznamenali jsme tento projekt a ani bychom se ho nezúčastnili. O tyto věci nemáme zájem.

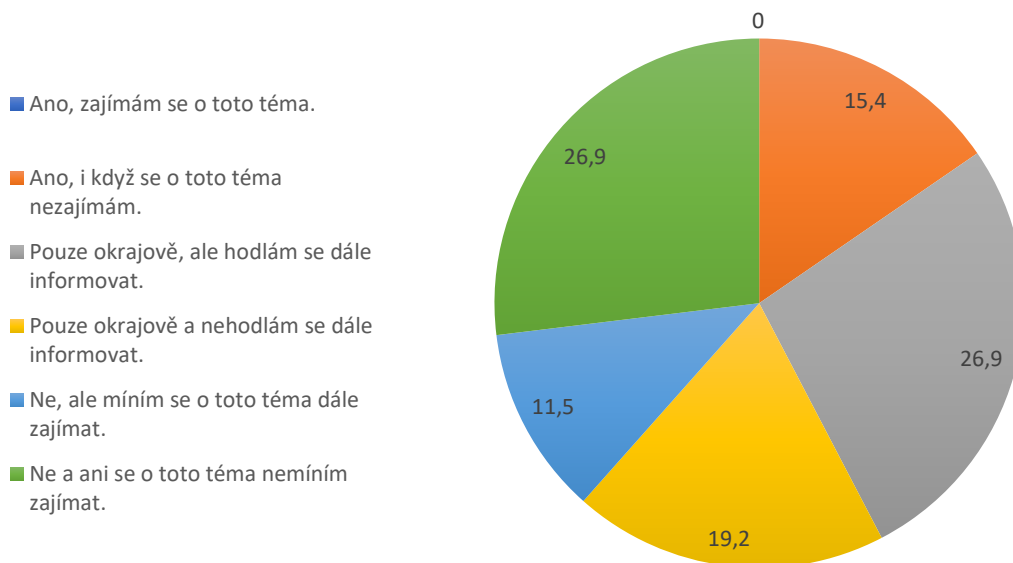


Graf 5.2.1. Vlastní zpracování

V první otázce jasně vidíme na grafu 5.2.1. nejčastější odpověď: „Ne, nezaznamenali jsme tento projekt a ani bychom se ho nemohli zúčastnit, kvůli časové vytíženosti.“. Na druhém místě se nachází: „Ne nezaznamenali jsme tento projekt a ani bychom se ho nezúčastnili. O tyto věci nemáme zájem.“. A v těsném závěsu: „Ano, zaznamenali jsme tento projekt, ale nezúčastnili jsme se. O tyto věci nemáme zájem.“. Lze tedy říci, že většina respondentů o projektu neslyšela, a ti kteří ano, by se ho stejně nezúčastnili, což potvrzuje dílčí závěr zjištěný z rozhovorů.

## Otázka č. 2

Slyšeli jste již o této právní definici?

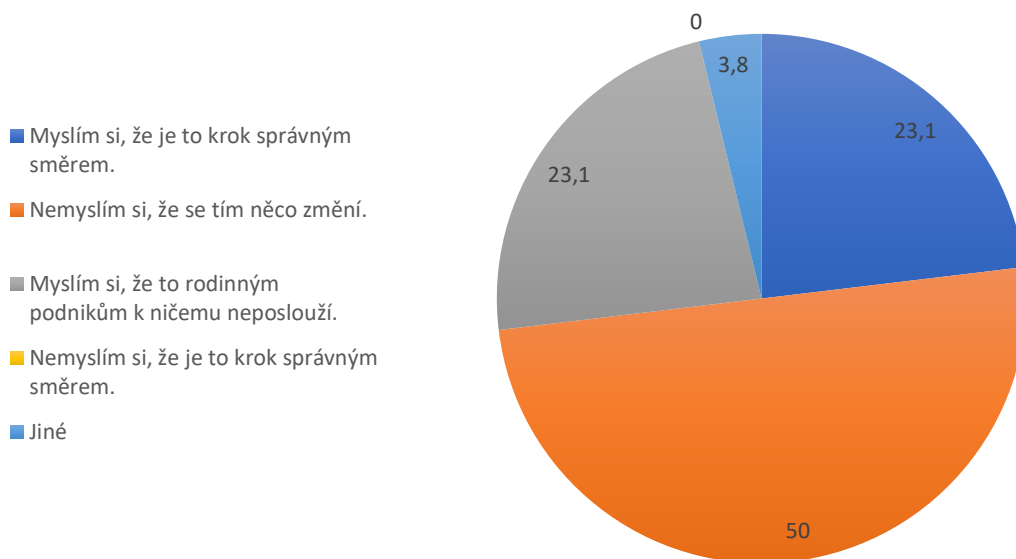


Graf 5.2.2. Vlastní zpracování

Skrze graf 5.2.2 u otázky č.2 se zobrazuje, že se prolínají dva hlavní typy odpovědí, a to: „Ne a ani se o toto téma nemíním zajímat“ s „Pouze okrajově, ale hodlám se dále informovat.“. Nicméně po sečtení zbývajících odpovědí, které se shodují v nezájmu o novou definici, můžeme vyvodit závěr, že o tom většina opět neslyšela, a ti kteří ano, jsou bez zájmu a nemíní se dále informovat.

### Otázka č. 3

Co si myslíte o zavádění definice rodinného podniku?



Graf 5.2.3. Vlastní zpracování

„Nemyslím si, že se tím něco změní.“ tento názor zastává většina vlastníků, jak vidíme na výše uvedeném grafu 5.2.3. Zde se pak objevuje i kolonka Jiné, která je tady a v následujících otázkách uváděna pro zajímavost, kdy jeden respondent napsal: „Nevím-neznám přesně co to ovlivní.“. Bohužel po sečtení vychází, že 3/4 dotázaných mají nedůvěřivý až negativní postoj k této věci, oproti jedné zbývající pozitivní čtvrtině.

#### Otázka č. 4 (otevřená)

Napadají Vás nějaké výhody zavedení této nové definice?



Graf 5.2.4. Vlastní zpracování

Na grafu 5.2.4. je vidět, že většina respondentů si není vědoma nějakých výhod nové definice. Shodně odpovídali typem „Ne.“, „Nenapadají.“, „Nezajímám se.“ apod. Pouze 1 odpověď zastává jiný názor: „Má to zatím výhody převážně v marketingu. Spotřebitelé upřednostňují osobní přístup, nemají moc rádi neprůhledné vlastnické struktury nebo nadnárodní giganty. Co se týče právních otázek, závisí na tom, jaká práva a povinnosti se budou na definici vázat, což netuším.“.

#### Otázka č. 5 (otevřená)

Napadají Vás nějaké nevýhody zavádění této nové definice?



Graf 5.2.5. Vlastní zpracování

Zde respondenti shodně a stoprocentně odpověděli negativně, viz. graf 5.2.5.

#### Otázka č. 6 (otevřená)

Měli byste nějaké vlastní doporučení/návrhy k této definici?

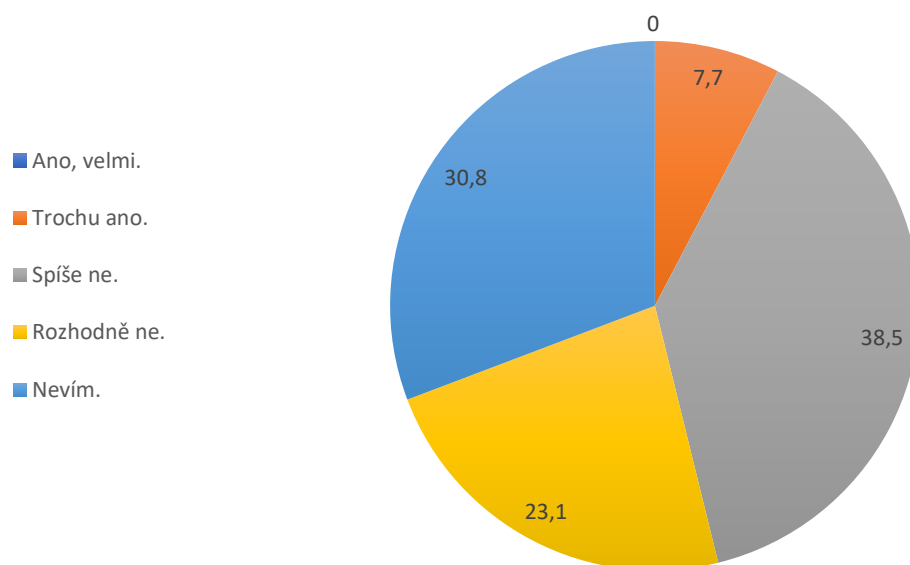


Graf 5.2.6. Vlastní zpracování

U této otázky opět vlastníci zastávají pouze záporný postoj, viz. graf 5.2.6.

## Otázka č. 7

Myslíte si, že tato změna Vaši společnost zasáhne?



Graf 5.2.7. Vlastní zpracování

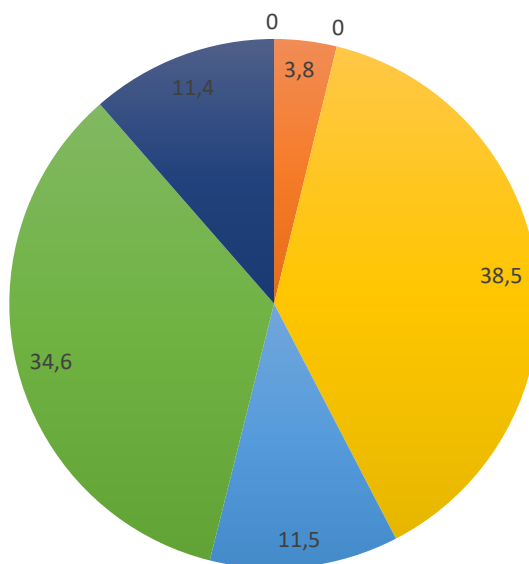
U otázky č.7, se na grafu 5.2.7. zobrazuje, že si většina respondentů myslí, že je změna nijak nezasáhne. Na druhém místě: „Nevím“ s třetím místem: „Rozhodně ne.“, poté opět převažují s negativy nad zbývajících odpovědí: „Trochu ano.“ s pouhými 7,7 %.



## Otázka č. 8

Chtěli byste v budoucnu přejít na tuto novou právní formu podnikání - Rodinný podnik?

- Ano, zajímám se o toto téma a plánuji na tuto formu přejít co nejdříve.
- Ano, někdy v blízkém budoucnu to plánuji.
- Ano, je to zajímavá změna. Ale je to otázka až daleké budoucnosti.
- Spíše ne, ale je možné, že své rozhodnutí ještě změním.
- Rozhodně ne, je to zajímavá změna, ale pro můj podnik to nic nemění.
- Rozhodně ne, nynější právní forma je pro mne lepším řešením.
- Jiné

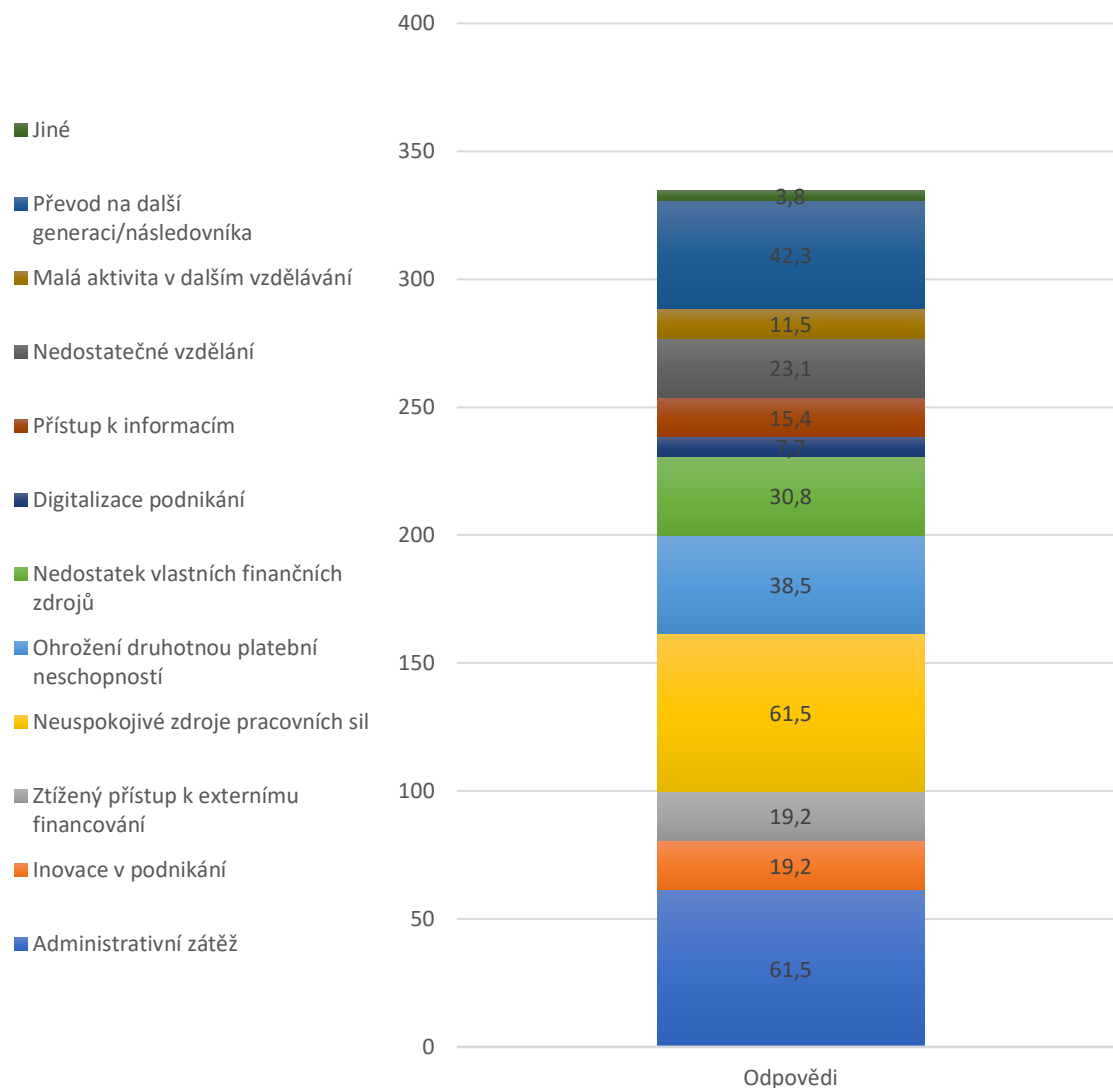


Graf 5.2.8. Vlastní zpracování

„Spíše ne, ale je možné, že své rozhodnutí ještě změním.“ a „Rozhodně ne, nynější právní forma je pro mne lepším řešením.“ jsou dvě nejčastější reakce u tohoto dotazu, zachycené na grafu 5.2.8. Přestože u obou zaznamenáváme odmítavý postoj, je mezi nimi odlišnost, kdy v prvním případě respondenti zastávají striktní ne, zatímco v druhém jsou otevřeni dalším možnostem. Nicméně se opět k striktnímu ne přidává 11,5 % „Rozhodně ne, je to zajímavá změna, ale pro můj podnik to nic nemění.“ U této otázky nacházíme i kolonku Jiné, která zastává odpovědi: 1x „Nevím nic o výhodách či nevýhodách této nové právní formy podnikání.“ 1x „Záleží, jestli stát nabídne podporu této formě vlastnictví.“ a 1x „Už bych chtěl jít do důchodu.“.

## Otázka č. 9

S jakými problémy se Váš podnik potýká? Vyberte prosím více odpovědí.



Graf 5.2.9. Vlastní zpracování

Pokud jde o problémy v rodinných společnostech, byly touto otázkou potvrzeny již známé skutečnosti, a to, že nejvíce vlastníci bojují s „Administrativní zátěží.“, „Neuspokojivými zdroji pracovních sil.“ a „Převodem na další generaci/následovníka.“. Položka Jiné tu pak zastává odpověď: „Nesmyslné dotace do podnikání a tím nevyvážené konkurenční prostředí.“. To vše se znázorňuje na grafu 5.2.9

## Otázka č. 10 (otevřená)

Jakou podporu by Vaše společnost nejvíce ocenila ze strany státu?

V této otevřené otázce se většina vlastníků rozepsala ohledně svých přání v rámci podpory. Uváděné a nejvíc oceňované znázorňuje následující graf 5.2.10.

■ Předpisy týkající se darovací/dědické daně.

■ Předpisy týkající se dluhů.

■ Předpisy týkající se vlastního kapitálu.

■ Předpisy týkající se zdanění podniku.

■ Vytváření nástrojů pro využívání alternativních zdrojů financování rodinných firem (úvěry apod.).

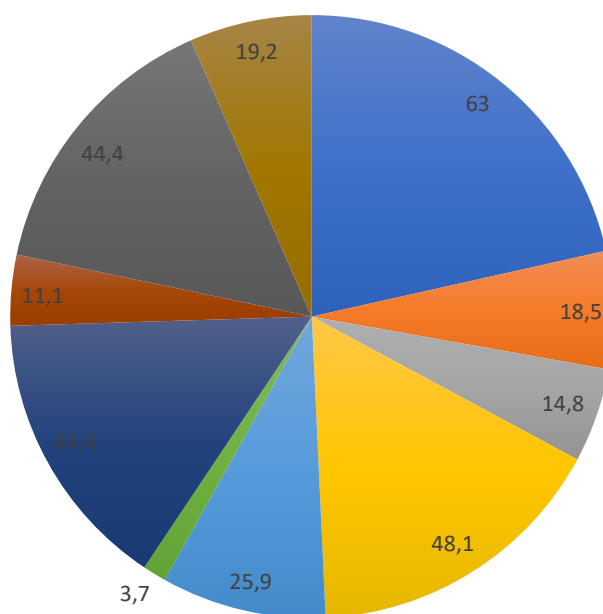
■ Podpora účasti rodinných firem v klastrech.

■ Zdokonalení právního rámce pro předávání rodinných podniků další generaci, s cílem vytvořit zvláštní finanční nástroje pro jejich předávání.

■ Vzdělávací procesy (pro podnikatele).

■ Motivace pro učňovské profese (vzdělávání má zahrnovat otázky specifické pro rodinné podniky).

■ Žádnou



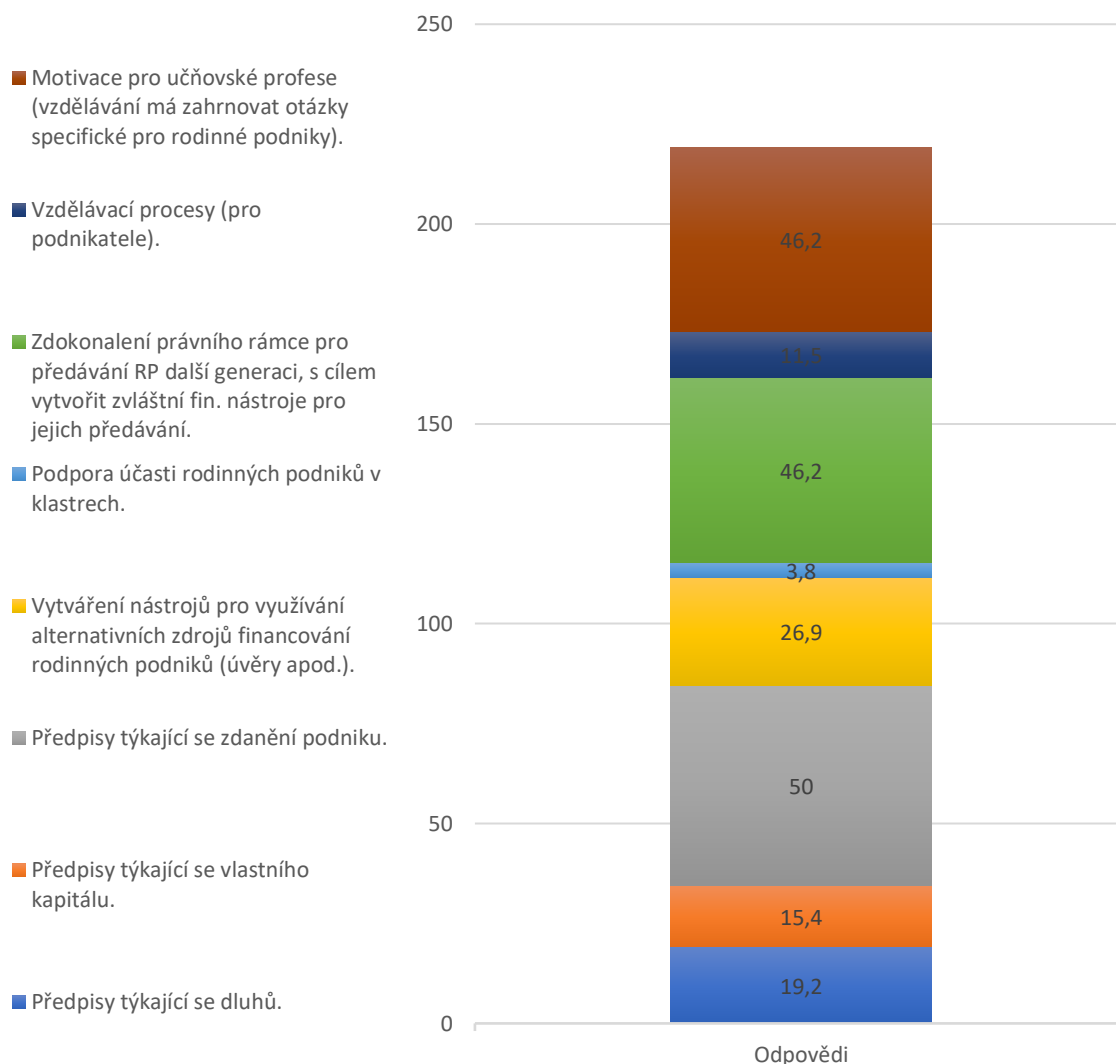
Graf 5.2.10. Vlastní zpracování

Zde můžeme vidět podpory nejvíce potřebné u dotázaných vlastníků. „Eliminace administrativy“ s 19,2 % je uváděna nejčastěji. Ostatní subvence pak zahrnují poměrně stejnou část, což je zapříčiněno tím, že odpovědi většiny

respondentů se v mnohém opakovaly. Jejich odlišnost představovala pouze jednu jinou uvedenou podporu, zatím co zbylý počet dané reakce se shodoval s ostatními.

## Otázka č. 11

Zde jsou uvedeny formy nepřímé podpory rodinného podnikání, které se mají v České republice v blízké době zavést. Které z nich považujete za nejslibnější? Vyberte prosím více odpovědí.



Graf 5.2.11. Vlastní zpracování

Jako nejslibnější nepřímou podporu v této oblasti vlastníci považují „Předpisy týkající se darovací/dědické daně.“, jak se jeví na grafu 5.2.11. To koresponduje s obecně známým faktem, že převod na další generaci je největší kámen úrazu rodinných společností. V závěsu za touto odpovědí poté najdeme: „Předpisy týkající se zdanění podniku.“ s 50 % a „Zdokonalení právního rámce pro předávání

rodinných podniků další generaci, s cílem vytvořit zvláštní finanční nástroje pro jejich předávání.“, jenž s „Motivace pro učňovské profese (vzdělávání má zahrnovat otázky specifické pro rodinné podniky).“ tvoří oboje 46,2 %.

### Otázka č. 12 (otevřená)

Napadla Vás nějaká další podpora rodinného podnikání, kterou byste ocenili?

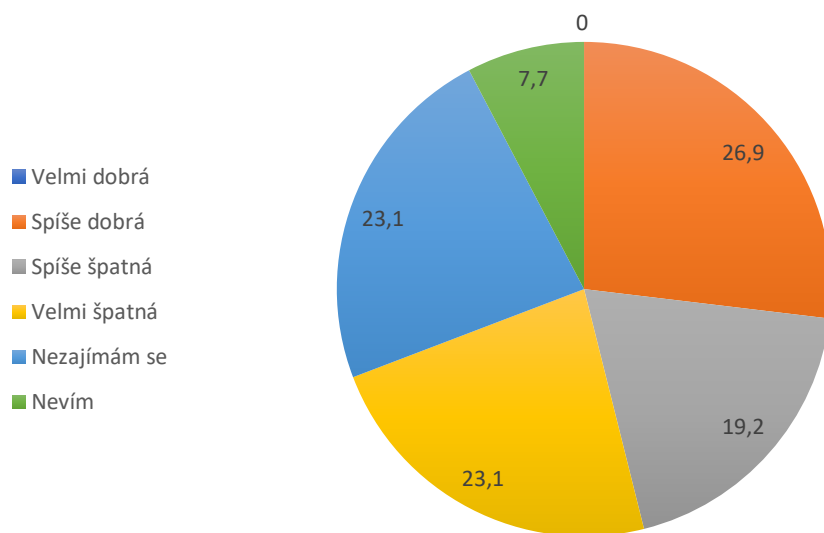


Graf 5.2.12. Vlastní zpracování

U otázky č. 12 se nachází pouze záporná odpověď. To vystihuje graf 5.2.12.

### Otázka č. 13

Jak vnímáte podporu a informovanost pro rodinné podniky v České republice?



Graf 5.2.13. Vlastní zpracování

U této otázky je pak nejčastější odpověď: „Spíše dobrá.“, která tvoří 26,9 %. 23,1 % ale obsahuje jak „Velmi špatná.“, tak „Nezajímám se.“. Což v konečném důsledku s „Spíše špatná.“ – 19,2 % vypovídá o tom, že většina vlastníků zastává

názor, že podpora a informovanost v České republice je špatná nebo se nezajímají. Opět vše vidíme na grafu 5.2.13.

### **5.3 Shrnutí dotazníkového šetření**

Všechny uvedené otázky uvádí několik dílčích faktů, které v konečné fázi tvoří celkový závěr, vypovídající o názorech dotázaných v rámci nové právní definice rodinného podnikání. Od začátku jasně vyvstává nevědomost a nezájem vlastníků, přesto, že autorka v dotazníku oslovila rodinné společnosti v České republice největší, jak je uvádí časopis Forbes. Tento postoj poté v 3. otázce doplňuje nedůvěřivost vůči celé změně, kdy si respondenti nemyslí, že se tím něco změní.

Ohledně výhod, nevýhod a doporučení, zastávají záporný postoj, na který navazuje myšlenka, že to jejich podnik stejně spíše nezasáhne. Nová forma podnikání respondenty ani nezaujala, neboť u otázky č.8, zda by chtěli na novou právní formu přejít, převládá většina se svým „Spíše ne.“ a „Rozhodně ne.“.

V oblasti problémů rodinných forem dotazník potvrzuje obecně známe skutečnosti. A to ty, že nejvíce strádají v rámci „Administrativní zátěže“, „Neuspokojivých pracovních sil“ a „Převodu na další generaci/následovníka“.

Asi nejzajímavější otázkou z dotazníku se jeví č. 10, ve které vlastníci uvedli jednotlivé podpory, jež by v budoucnu ocenili nejvíce. Ve většině se objevovalo „Eliminace administrativy“, jež je evidentně neoptimální a zatěžující.

V oblasti chystané nepřímé podpory vykazují respondenti následující: předpisy týkající se darovací/dědické daně, zdanění podniku, motivace pro učňovské profese a zdokonalení právního rámce pro předávání rodinných podniků další generaci, jsou typy nepřímé podpory nejžádanější.

Celý dotazník poté zakončuje otázka č. 13, ohledně podpory a informovanosti v České republice, která je na místě, vzhledem k faktu, že rok 2018 byl Rokem rodinného podnikání, který měl majitele rodinných společností obeznámit a informovat o daných změnách, novinkách, chystaných akcích aj. A přesto většina respondentů nemá ani ponětí o tomto projektu a reformách s ním spojených. Nejčastější odpověď je zde sice „Spíše dobrá“, nicméně v převaze stojí počet negativních hodnocení, který odráží a potvrzuje zjištěnou nevědomost.

## 6 Závěr

Dané téma definice Rodinného podniku a změny s ní spojené nabývá v současné době stále více na významu. V této oblasti se naskytá mnoho otázek, které by mohly být zodpovězeny v rámci bakalářské či jiné práce. Například: „Proč se definice nezavedla už dřív?“ nebo „Je tato definice v České republice vůbec potřebná?“. Nicméně pro tuto práci si autorka si zvolila za cíl zhodnotit důvody pro zavedení této definice a formu, kterou má být tato změna zavedena do právního řádu, s dílčím cílem objasnit, jak ovlivní a co přinese vlastníkům rodinných podniků tento krok. Zde v Závěru lze říci, že celkový cíl byl splněn na základě dosažených informací, vlastních rozhovorů a dotazníkového šetření.

Protože teprve minulý rok znamenal a tvořil nejdůležitější rok pro rodinné podniky v rámci státní a soukromé angažovanosti, nelze prozatím nalézt mnoho analýz, průzkumů, jiných bakalářských a diplomových prací zpracovaných na toto téma, neboť představuje v České republice zatím oblast minimálně probádanou a zmapovanou.

Proto se při průzkumu objevilo plno problémů a překážek, které nebylo lehké překonat. Z části právě kvůli novosti této problematiky většina vlastníků nezaznamenala, jaké reformy se chystají nebo pouze okrajově. Horší než novost, ale představuje nezájem o tuto oblast, jenž pramení z části z nedůvěry, z části z časové vytiženosti a z části z prostého nezájmu o další vzdělávání nebo rozšiřování vlastních obzorů.

Také až v průběhu vyšlo najevo, jaké množství dat, okolností a relevantních skutečností je potřeba vzít zde v úvahu, protože téma rodinných podniků nezasahuje pouze do ekonomie. Proniká do nesčetných oblastí zahrnující také sociologii, právo, mezinárodní hospodářství, a v ohledu předkládané bakalářské práce i politiku a s ní spojenou legislativu. Tyto obory pak samy o sobě souvisí s mnohými dalšími daty a skutečnostmi. Lze tedy říci že vybraný námět je mnohem spleťitější a komplikovanější, než se na první pohled může zdát.

Praktickou součást tohoto díla tvoří rozhovory absolvované osobně autorkou v rámci Ostravy s jednotlivými vlastníky rodinných společností, ale i dotazník cíle této práce se týkající, se kterým oslovila několik desítek relevantních podniků

v České republice. Zde uvedená nevědomost s nezájmem komplikovala zjištění potřebných informací nejvíce, přesto že tvoří důležitou součást v celkovém závěru jak šetření, tak bakalářské práce.

Nicméně se ale podařilo zjistit většinu všeho potřebného a lze říci, že s rostoucím vývojem společnosti si jednotlivé státy čím dál více začínají uvědomovat sílu a potřebu rodinných podniků. Jasný vlastník, dlouhodobé cíle, rozvoj podniku přes generace, menší zadlužení, loajalita i větší důvěra mezi společníky, dlouhodobější stabilita, čímž stabilizují i státní ekonomiku, jsou nejhlavnější výhody rodinných podniků, které odrážejí jejich důležitost. Jak už bylo zmíněno výše, 2/3 ze světových podniků zabírají ty rodinné, které tvoří 70 – 90 % ročního světového HDP spolu s 50 – 80 % pracovních míst ve většině zemí. Tedy jednoduše-na rodinných podnicích je postavena společnost. Toto je odpověď na část bakalářského cíle, s tím, že se zavádí ve formě nelegislativní, tedy podzákonné, kvůli větší flexibilitě v případě nutných budoucích změn.

Při objasňování dílčího cíle je podstatné vzít v úvahu plno osobitých, avšak relevantních skutečností, čímž je myšlena hlavně osoba či osoby vlastníků. Samotná definice totiž rodinné společnosti nijak značně nepostihne. Stejný závěr uvádí názory v otázce č.7 dotazníku. Je to zapříčiněno hlavně tím, že pokud má definice podnik nějak ovlivnit, musí se samotný majitel nejprve rozhodnout přejít na tuto novou právní formu podnikání. Ohledně přínosů této změny lze pak říci, že představují velké plus, které by mohlo velmi pomoci v jejich budoucím rozvoji, pokud ovšem neustrnou a budou se o aktuálnosti řádně zajímat.

Proto představuje tento nový krok, jak vlády ČR, tak i vládních či jiných institutů zde zapojených, krok správným směrem, který se snad bude v budoucnu rozvíjet odpovědně k potřebám společností v tomto hlavních.

### ***Návrhy a doporučení***

V rámci návrhů a doporučení již výše byly zmiňovány otázky, které by v budoucnu mohly být zodpovězeny. Popsaná skutečnost zakládající se na novosti tohoto tématu, skýtá nespočet dalších možností pro zpracování, nejen v oblasti práva, ale i čistě v ekonomii, kde rodinné podniky zastávají tak důležité místo. Vystávající náměty můžeme zaznamenat i v oborech odlišně zaměřených, jako



například historie, kde by bylo možné zpracovat další či detailnější publikace původu rodinných podniků a jejich vývoj.

Avšak i námět této práce může být v následujících letech znovu rozebrán, a to ve smyslu počáteční myšlenky podpory rodinných společností, ať už v oblasti práva, ekonomie nebo jiných, a jejího vývoje, změny a formování na základě nově vyvstávajících skutečností.

# Seznam použité literatury

## Knižní zdroje

GERŠLOVÁ, Jana, 2012. *Dějiny moderního podnikání*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-080-5.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2010. *Velký psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-686-5.

HESKOVÁ, Marie a Viktor VOJTKO, 2008. *Rodinné firmy: zdroj regionálního rozvoje*. Zeleneč: Profess Consulting. ISBN 978-80-7259-062-9.

HLAVAČKA, Milan a Pavel BEK, 2018. *Rodinné podnikání v moderní době*. Praha: Historický ústav. ISBN 978-80-7286-318-1.

HUDÁKOVÁ, Monika, 2015. *Rodinné podnikanie: teória a príklady z praxe*. Bratislava: Wolters Kluwer. Ekonómia. ISBN 978-80-8168-207-0.

KARHANOVÁ-HORYNOVÁ, Eva a Ivona FUTSCHIKOVÁ, 2017. *Rodinné podnikání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7494-373-7.

KORÁB, Vojtěch, Alena HANZELKOVÁ a Marek MIHALISKO, 2008. *Rodinné podnikání: [způsoby financování rodinných firem, řízení rodinných podniků, úspěšné předání následnictví]*. Brno: Computer Press. Praxe podnikatele. ISBN 978-80-251-1843-6.

LUKEŠ, Martin a Ivan NOVÝ, 2005. *Psychologie podnikání: osobnost podnikatele a rozvoj podnikatelských dovedností*. Praha: Management Press. ISBN 80-7261-125-9.

MACHEK, Ondřej, 2017. *Rodinné firmy*. V Praze: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-638-8.

MELZER, Filip, Petr TÉGL a kol, 2016. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek IV. §655-§975*. Praha: Leges. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8.

NOVOTNÝ, Jiří a Pavel ŠAŠEK, 2017. *Právní základy podnikání*. Plzeň: Fakulta ekonomická Západočeské univerzity v Plzni. ISBN 978-80-261-0691-3.

ODEHNALOVÁ, Pavla, 2011. *Přednosti a meze rodinného podnikání*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5603-9.

PETROV, Jan, 2017. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-653-1.

STAŇKOVÁ, Anna, 2007. *Podnikáme úspěšně s malou firmou*. V Praze: C.H. Beck. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7179-926-9.

SYNEK, Miloslav a Eva KISLINGEROVÁ, 2015. *Podniková ekonomika*. 6., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-274-8.

VACEK, Jiří a Magdalena ZBRÁNKOVÁ, 2017. *Rodinné podnikání*. Liberec: Technická univerzita v Liberci. ISBN 978-80-7494-371-3.

### **Internetové zdroje**

BAIN, David. (2019). The World's Top 750 Family Businesses Ranking. [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.famcap.com/the-worlds-750-biggest-family-businesses/>

DAVIS, John. (2019). Wfamily business matter so much to the world economy. In: *Family capital* [online]. [cit. 2019-02-23]. Dostupné z: <https://www.famcap.com/2019/01/why-family-businesses-matter-so-much-to-the-world-economy/>

DE MASSIS, Alfredo, Federico FRATTINI, Antonio MAJOCCHI a Lucia PISCITELLO. Family firms in the global economy: Toward a deeper understanding of internationalization determinants, processes, and outcomes. In: *Global Strategy Journal* [online]. 2018, 8(1), 3-21 [cit. 2019-02-23]. DOI: 10.1002/gsj.1199. ISSN 20425791. Dostupné z: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=9c9d5cdd-6f5b-49db-810b-be3c86a590e2%40sessionmgr4010>

EFB. (2013-2018). Fact and figures. In: *European family businesses* [online]. EFB [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <http://www.europeanfamilybusinesses.eu/family-businesses/facts-figures>

EVROPSKÝ PARLAMENT. NIEBLER, Angelika. (2015). Zpráva: *O rodinných podnicích v Evropě (2014/2210(INI))*. [online]. [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: [http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0223\\_CS.html](http://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2015-0223_CS.html)

FAMILY BUSINESS ACT. (2017). Chapter 565 [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: <http://www.justiceservices.gov.mt/DownloadDocument.aspx?app=lom&itemid=12569&l=1>

GOVERNMENT EMERGENCY ORDINANCE NO. 44/2008 BETWEEN INNOVATION AND CHANGE. (2008). [online]. [cit. 2019-05-03]. Dostupné z: [http://cks.univnt.ro/uploads/cks\\_2016\\_articles/index.php?dir=02\\_privat\\_law%2F&download=CKS+2016\\_private\\_law\\_art.023.pdf](http://cks.univnt.ro/uploads/cks_2016_articles/index.php?dir=02_privat_law%2F&download=CKS+2016_private_law_art.023.pdf)

HOLLOWAY, April. (2015). Kongo Gumi: Oldest Continuously Operating Company survives 1,400 Years before Crash In: *Ancients Origins* [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.ancient-origins.net/history/kongo-gumi-oldest-continuously-operating-company-survives-1400-years-crash-003765>

HOSPODÁŘSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY. (2018). 140/18 Vymezení rodinného podniku v České republice; T: 31.12.2018. Materiál [online]. Hospodářská komora České republiky. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.komora.cz/legislation/140-18-vymezeni-rodinneho-podniku-v-ceske-republice-t-31-12-2018/>

KRATOCHVÍLOVÁ. (2018). Rodinné podnikání dostává zelenou. In: *AMSP* [online]. [cit. 2019-03-30]. Dostupné z: <http://amsp.cz/rodinne-podnikani-dostava-zelenou/>

LEGISLATIVNÍ HELPDESK. Usnesení vlády. In: *Výkladový slovník* [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://help.odok.cz/vykladovy-slovník/-/wiki/V%C3%BDkladov%C3%BD%20slovn%C3%ADk/Usnesen%C3%AD%20vl%C3%A1dy>

MACHÁČEK, Ivan. Manželé a majetek. In: *Daně, účetnictví, právo, práce a mzdy pro profesionály* [online]. 30.7.2018. [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: [https://www.du.cz/33/manzele-a-majetek-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Ep\\_nyc9No7tEXIZDp7fJUZO/?uid=1nUuMj5PSIz9gLO3o5VYj-NKRpXgGnzAL&e=1SZnKQovZ1-hhz35Lns-bdnXKkLfIQcmXjFHQlt12ptA](https://www.du.cz/33/manzele-a-majetek-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4Ep_nyc9No7tEXIZDp7fJUZO/?uid=1nUuMj5PSIz9gLO3o5VYj-NKRpXgGnzAL&e=1SZnKQovZ1-hhz35Lns-bdnXKkLfIQcmXjFHQlt12ptA)

MEČÍŘOVÁ, Lucie. (2018). Jak legálně pracovat s manželkou ve vlastním podniku. In: *Finance.cz* [online]. Finance.cz [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/511109-spolecne-podnikani-manzelu/>

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. (2018). Rodinné podnikání v České republice. [online]. [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: [https://www.komora.cz/files/uploads/2018/12/mp\\_KORNB7JHLNBP.docx](https://www.komora.cz/files/uploads/2018/12/mp_KORNB7JHLNBP.docx)

MONTREAL. (2019). Business Families Foundation (BFF) has reinvigorated its drive to embed a culture of learning among enterprising families through an overhauled user portal and revamped program of family business courses. In: *PRN Newswire* [online]. [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://www.prnewswire.com/news-releases/business-families-foundation-launches-drive-to-entrench-strategic-learning-among-worlds-business-families-300832449.html>

PETRŮ, Naděžda, Dagmar JAKUBÍKOVÁ a Jiří VACEK. Rodinné podnikání v České republice – Historie a současnost. In: *Studies of Socio-Economics* [online]. 2016, 6(2), 62-75 [cit. 2019-02-21]. ISSN 18046797. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&an=120847037&scope=site>

RODINNAFIRMA.NET. (2015). Rok rodinného podnikání 2018 [online]. [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: <https://www.rodinnafirma.net/cz/rok-rodinneho-podnikani-2018>

STATISTA. (2018). The 100 largest companies in the world by market value in 2018 (in billion U.S. dollars) [online]. [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/263264/top-companies-in-the-world-by-market-value/>

### **Právní předpisy**

Obecný zákoník občanský, 946/1811 Sb. zák. soud.: 1. 1. 1917 - 31. 12. 1965. Dostupný z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjygeyv6ojugyxhazrugqwt>

Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

Zákon č. 455/1991 Sb., Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).  
Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-455>

Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník. Dostupný z:  
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 262/2006 Sb. Zákon zákoník práce. Dostupný z:  
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262>

Zákon č. 586/1992 Sb. Zákon České národní rady o daních z příjmů. Dostupný z:  
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-586>

## Seznam zkratek

AMSP ČR	Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR
CoC	Codice Civile
EU	Evropská unie
Obč.Z.	Občanský zákoník
RRP	Rok rodinného podnikání
SJM	Společné jmění manželů

## Seznam obrázků

Obr. 3.3.1. Zdroj : Rodinné podnikání, V. Koráb, A. Hanzelková, M. Mihalisko, 2008. Vlastní zpracování. ....	21
Obr. 3.3.2. Odehnalová, 2011. Vlastní zpracování. ....	22
Obr. 3.3.3. Zdroj: Odehnalová, 2011. Vlastní zpracování. ....	22
Obr. 4.1.1. Zdroj: Bain, 2019. Upraveno autorkou o vybrané podniky .....	29
Obr. 4.2.1. Zdroj: EFB, 2013-2018. ....	30



## Seznam grafů

Graf 5.2.1. Vlastní zpracování .....	41
Graf 5.2.2. Vlastní zpracování .....	42
Graf 5.2.3. Vlastní zpracování .....	43
Graf 5.2.4. Vlastní zpracování .....	44
Graf 5.2.5. Vlastní zpracování .....	44
Graf 5.2.6. Vlastní zpracování .....	44
Graf 5.2.7. Vlastní zpracování .....	45
Graf 5.2.8. Vlastní zpracování .....	46
Graf 5.2.9. Vlastní zpracování .....	47
Graf 5.2.10. Vlastní zpracování .....	48
Graf 5.2.11. Vlastní zpracování .....	49
Graf 5.2.12. Vlastní zpracování .....	50
Graf 5.2.13. Vlastní zpracování .....	50

# Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 10.5.2019

.....  
.....

# **Seznam příloh**

**Příloha 1:** Dotazník pro vlastníky rodinných společností